

2022

**ORSZÁGOS KOMPETENCIAMÉRÉS
DIGITÁLIS ORSZÁGOS MÉRÉSEK
ORSZÁGOS JELENTÉS**

BELÜGYMINISZTERIUM

OKTATÁSI
HIVATAL

Köznevelési Mérés
Értékelési Osztály

© Oktatási Hivatal, 2023

Kiadó: Oktatási Hivatal
Felelős kiadó: az Oktatási Hivatal elnöke

Tartalom

5	Az Országos kompetenciamérésről
5	Jogszabályi háttér
6	Mérési területek
6	A mérés lebonyolítása
7	Alkalmazott módszertan
8	A digitális átállásról
8	Eredmények
9	Matematika
10	Szövegértés
11	Természettudomány
11	Nyelvi mérés
13	Nemek közötti különbségek
13	A családi háttér hatása a teljesítményre

Ábrák jegyzéke

15	1. ábra: A 2022-es és a korábbi kompetenciamérések átlageredményei
16	2. ábra: A 2022-es és a korábbi kompetenciamérések eredményeinek eloszlása
17	3. ábra: A tanulók megoszlása a képességszinteken a 2022-es és a korábbi kompetenciamérésekben
19	6. ábra: A tanulók képességmegoszlása az egyes régiókban az átlageredmény szerinti növekedő sorrendben
21	7. ábra: Az egyes településtípusokon tanuló diákok képességmegoszlása
23	8. ábra: Az egyes képzési formákban tanulók képességmegoszlása
25	10. ábra: Feladatellátási helyen belüli és feladatellátási helyek közötti különbségek
26	23. ábra: A családháttér-index és a teljesítmény közötti összefüggés országosan
28	24. ábra: A családháttér-index és a teljesítmény közötti összefüggés településtípusonként, illetve képzési formák szerint

Az Országos kompetenciamérésről

A köznevelés minőségét meghatározza, mennyire hatékony a tanítási-tanulási folyamat, a hatékonysággal pedig szorosan összefügg a belső és külső értékelés rendszere. A belső értékelés, önértékelés gyakorlata az erőforrások megfelelő elosztásában, a tanári tevékenység fejlesztésében meghatározó szerepet játszik. A külső értékelés, vagyis a külső személyek, testületek által végzett vizsgálatok funkciója pedig az, hogy területi vagy országos szinten képet adjon az oktatásirányítás, az intézményfenntartók számára a tanítási-tanulási folyamat eredményességéről. A külső mérés így a tartalmi szabályozás egyik fontos tényezőjévé válhat. A belső és külső értékelések összhangjának megteremtése érdekében nélkülözhetetlen, hogy az iskolák és fenntartók az intézményértékelési folyamat során az országos mérési adatokra is támaszkodjanak.

Az intézményértékelés meghatározó eleme az Országos kompetenciamérés. Az első mérést 2001 novemberében valósították meg 5. és 9. évfolyamos tanulók részvételével. A feladatlapokat az adott évfolyamok valamennyi tanulója kitöltötte, de irányított véletlen mintavétellel iskolánként csak 20-20 tanuló tesztfüzetét javították ki és elemezték központilag. A 2002/2003-as tanévben a mérés időpontja és az érintett tanulói populáció is megváltozott. A mérés május végére került át, és a 6. és 10. évfolyamosok írták meg a tesztek. A tesztekhez ekkor már háttérkérdőívek is kapcsolódtak, amelyek a tanulók és az intézmények teljesítményét befolyásoló környezeti tényezőkről gyűjtöttek információkat. A 2003/2004-es tanévtől kezdve a 8. évfolyamos tanulók is részt vesznek a mérésben, 2006-tól kezdve pedig fokozatosan bővült a központi elemzésbe bevont tanulók köre. 2008-tól – a sajátos nevelési igényű tanulók bizonyos csoportjait, a sérülés (pl. kéztörés) miatt mentesült, valamint a magyar nyelven rövid ideje tanuló, nem magyar anyanyelvű diákokat leszámítva – már az összes tanuló tesztfüzetét feldolgozzák. Szintén 2008 óta közös pontképzésben számítják ki a tanulók eredményeit, a három évfolyam tanulóinak eredményeit pedig közös képességskálára vetítik, így lehetőség nyílik az eredmények évfolyamok közötti és időbeli összehasonlítására, valamint a tanulók egyéni fejlődésének nyomon követésére.

A 2021/2022-es tanévben valódi mérőföldkőnek számít a változás, következett be Magyarország pedagógiai mérési rendszerében. Egyrészt a mérési rendszer teljes mértékben átkerült a digitális médiumra, azaz az országos méréseket a tanulóknak online felületen kell teljesíteniük. Másrészt újabb műveltségterületekkel bővült a mérés: a rendszer kiegészült a természettudomány kompetenciaterülettel, a nyelvi mérések értékelése pedig a továbbiakban központilag történik és a tanulói eredményeket a többi területhez hasonlóan képességskálán jelezzük vissza.

Az Országos kompetenciamérést az Oktatási Hivatal (beleértve a területileg illetékes Pedagógiai Oktatási Központokat is) és az iskolák közösen szervezik meg. Erre 2022 tavaszán tizenkilencedik alkalommal került sor. (A pandémia miatt az emberi erőforrások minisztere 5/2020. (III. 19.) EMMI határozata értelmében a 2019/2020. tanévi Országos kompetenciamérés elmaradt).

Az idei évben az Országos jelentésben az egyes területek összesített eredményeit mutatjuk be, melyet az országos eredmények iránt érdeklődőknek szánunk. Az eddigi jelentésekben megszokott összefoglaló táblázatokat a **jelentés mellékleteként** lehet megtekinteni. Az Országos kompetenciamérés eredményei a fenntartók és az intézmények számára is fontos visszajelzést biztosítanak és segítik az iskolákat abban, hogy objektív képet kapjanak a teljesítményükről, megismerjék erősségeiket és gyenge pontjaikat a felmért tudásterületeken. Az egyes intézmények részletes eredményei az **Intézményi és Feladatellátási helyi jelentések** segítségével ismerhetők meg.

Jogszabályi háttér

A **nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. törvény** (továbbiakban: **Nkt.**) **41. §-a**, **78. §-a**, **80. §-a** és **94. §-a** olyan feladatokat ír elő a köznevelési intézmények, az intézményfenntartók, továbbá a köznevelésért felelős miniszter számára, amelyek elősegíthetik az országos és intézményi adatok alapján a pedagógiai tevékenység objektívabb megítélését.

Az **Nkt. 80. § (1)** szerint országos mérések keretében minden tanévben mérni, értékelni kell a nevelési-oktatási intézményekben folyó pedagógiai tevékenységet, különösen az alapkészségek, képességek fejlődését a 6., a 8. és a 10. évfolyamon valamennyi tanuló esetében. Az **Oktatási Hivatalról szóló 121/2013. (IV. 26.) Kormányrendelet** értelmében a köznevelési feladatkörében eljáró Oktatási Hivatal (továbbiakban Hivatal) az országos ellenőrzési, mérési, értékelési feladatok végrehajtásában közreműködik.

A törvényi rendelkezések értelmében az Országos kompetenciamérésben részt vevő minden tanuló egy 8 karakterből álló mérési azonosítót kap, amely biztosítja, hogy a mérés kiértékelését végzők előtt a mérésben részt vevő diákok személyes adatai rejtve maradjanak, ugyanakkor az iskolai évek alatt elvégzett országos mérések eredményeiből az egyes diákok fejlődése is nyomon követhető, elemezhető legyen. A mérési azonosító a személyazonosításra alkalmas adatokkal csak az iskolában kapcsolható össze. A mérési azonosító 2008-as bevezetésével a 2010. évi Országos kompetenciamérés volt az első, amelyben a két évvel korábbi eredmények az elemzések során tanulói

szinten is ismertek voltak, így az eredmények visszajelzése során a tanulók aktuális tudása mellett 2010-től már a fejlődés mértékéről is képet kaphattunk. Meg kell jegyeznünk, hogy a 2022. évi mérés esetében a tanulói szintű fejlődést leíró elemzéseket sajnos nem volt lehetséges elvégezni a 2020. évi mérés korábban már jelzett elmaradása miatt.

Mérési területek

A digitális átállás során megújultak a mérés **tartalmi keretei**, kiegészülve az új területek és digitális feladattípusok leírásaival, melyek meghatározzák a mérés összeállításának elveit és az egyes tartalmi területek és gondolkodási műveletek arányait. A tesztek olyan matematikai eszköztudást, szövegértést, természettudományos műveltséget és idegen nyelvi képességet vizsgáló feladatokból álltak, amelyek nem elsősorban a tantervi tartalmak ismeretét mérik, hanem ennél többet: azt vizsgálják, hogy a tanulók hogyan tudják a tanultakat valódi szövegek, helyzetek és megoldandó problémák kapcsán alkalmazni.

A **szövegértési képességet** vizsgáló tesztekben a mindennapi életből vett szövegekben szereplő tények, összefüggések feltárását, problémák, helyzetek megoldását várják el a tanulóktól, elbeszéléseket, regényrészleteket, ismeretterjesztő szövegeket, újságcikkeket, hirdetéseket és szokványos táblázatokat tartalmaznak. A tanulóknak a különböző információhordozókhoz kapcsolódó kérdések megválaszolásakor a szövegek átfogó értelmezésén túl különböző műveleteket kell végrehajtaniuk. Ezek közé egészen egyszerű és komplex műveletek is tartoznak a konkrét információ visszakeresésétől az egyes szövegelemek funkciójának meghatározásán át a szöveg megformáltságára való reflektálásig.

A **matematikai eszköztudást** mérő tesztek azt vizsgálják, hogy mennyire képesek az iskolai oktatás során elsajátított matematikai ismereteiket valós helyzetekben, életszerű kontextusokban alkalmazni. A felmérés ugyan figyelembe veszi a matematika tanterveket, de nem csak azon ismeretek mozgósítását várja el, amelyeket éppen az adott évfolyamon kellett elsajátítani.

A **természettudományos műveltséget** vizsgáló tesztekben a természettudomány kérdéseivel, a műszaki, technikai problémákkal valóságos, vagy valószerűen megkonstruált kontextusban találkozhatnak a diákok. A kérdések megválaszolásához nem kizárólag és nem elsősorban az előzetes tudásukra van szükségük a diákoknak, hanem fel kell használniuk és fel kell dolgozniuk a feladatban szereplő információkat, adatokat, adatábrázolásokat is.

A **nyelvi képességet** vizsgáló nyelvi mérések két területet fednek le, angol és német nyelvből mérik a funkcionális nyelvhasználatot. A tesztekben autentikus forrásból származó eredeti vagy szerkesztett szövegekkel találkozhatnak a diákok. A feladatok az olvasott vagy hallott szövegek megértését mérik. Fontos kiemelni, hogy az angol és német nyelvi eredmények nem hasonlíthatók össze egymással.

A mérés lebonyolítása

A 2021/2022. tanévben a 6., a 8. és a 10. évfolyamos tanulók voltak érintettek a mérésben. Az eddig megszokott papíralapú megvalósítást, amikor az ország összes iskolájának valamennyi feladatellátási helyén ugyanabban az időpontban és azonos körülmények között írták meg a tanulók, felváltotta a digitális környezetben, a **TehetségKapu** oldalon megírt online felmérés. A mérést évfolyamonként különböző mérési időszakban szervezték meg: 2022. április 20–május 3. között a 10., május 4–17. között a 8. és május 18–31. között a 6. évfolyamon.

A mérési időszakokon belül a tanulók két mérési napon, az intézmény által meghatározott időpontokban írták meg a mérést. Az egyik napon a tanulók egy kétszer 45 perc hosszúságú szövegértési és egy kétszer 45 perc hosszúságú matematikai tesztet oldottak meg. A másik napon a 6. és 8. évfolyamos diákok egy kétszer 45 perc hosszúságú természettudomány tesztet, valamint egy szintén kétszer 45 perces angol vagy német tesztet tölthettek ki.

A 10. évfolyamos mérés második napján csak a köznevelési intézményekben tanuló diákok vettek részt, nekik csak természettudomány feladatokat kellett megoldaniuk. A szakképzésről szóló törvény végrehajtásáról szóló 12/2020. (II. 7.) Korm. rendelet 181A § alapján a szakképző intézmények tanulói nem vettek részt a természettudomány mérésben, tehát a mérés csak azokat a szakképzésben részt vevő tanulókat érintette, akik a köznevelési törvény hatálya alá tartozó képzésben vesznek részt. A nyelvi mérésekben 10. évfolyamos tanulók egyáltalán nem vettek részt.

A digitális mérések lebonyolítása komoly szervezési feladat elé állította mind az intézményeket, mind pedig a Hivatalt. Az iskolák visszajelzései alapján a legjelentősebb nehézséget az okozta, hogy az intézmények informatikai infrastrukturális ellátottsága rendkívül széles skálán mozog, gyakori volt, hogy egy mérési időszak tíz tanítási napjának mindegyikét fel kellett használni a lebonyolításra.

A tanulók nem egyszerre tölthették ki a tesztet, ezért évfolyamonként és területenként több tesztverzió szerepelt, amelyeket a rendszer véletlenszerűen osztott

ki a tanulók között. A tesztverziók nehézsége és tartalma hasonló volt, a tesztverziók és évfolyamok közötti összehasonlíthatóságát híd feladatok biztosították.

A 2021/2022-es tanévtől digitális felületen lehetett kitölteni a tanulók családi háttérével és eddigi iskolai pályafutásával kapcsolatos Háttérkérdőívet is, melyet otthon, a szüleikkel együtt tölthettek ki önkéntes alapon. Az intézmények és a feladatellátási helyek vezetői szintén kérdőíves formában szolgáltatott információkat az iskolával, illetve a feladatellátási helyekkel kapcsolatban. A kitöltött kérdőívek azt a célt szolgálták, hogy az ezekből nyert adatok segítségével a feladatellátási hely eredményeit ne pusztán önmagukban, hanem a tanulók jellemzői és az iskola/feladatellátási hely rendelkezésére álló lehetőségek, körülmények figyelembevételével tudjuk elemezni.

A felmérésben részt vett			
	intézmények száma	feladatellátási helyek száma	tanulók száma
MATEMATIKA			
6. évfolyam	2281	2686	81 709
8. évfolyam	2421	2848	87 294
10. évfolyam	1034	1589	75 891
SZÖVEGÉRTÉS			
6. évfolyam	2290	2687	86 362
8. évfolyam	2371	2790	89 113
10. évfolyam	1034	1603	81 504
TERMÉSZETTUDOMÁNY			
6. évfolyam	2290	2687	86 037
8. évfolyam	2371	2790	88 703
10. évfolyam	612	823	39 784
ANGOL – IDEGEN NYELV			
6. évfolyam	2000	2299	63 877
8. évfolyam	2091	2419	65 084
ANGOL – CÉLNYELV			
6. évfolyam	90	96	2 589
8. évfolyam	90	95	2 195
NÉMET – IDEGEN NYELV			
6. évfolyam	1133	1273	18 311
8. évfolyam	1295	1459	19 974
NÉMET – CÉLNYELV			
6. évfolyam	23	23	472
8. évfolyam	23	23	491

I. táblázat: A 2022. évi Országos kompetenciamérés számokban

Alkalmazott módszertan

A tanulók teljesítményének meghatározása olyan statisztikai eljárással történik, amely az adott tanuló eredményén kívül az egyes tesztváltozatokon, illetve feladatokon elért összes tanulói eredményt is figyelembe veszi. Az összeállítás és az értékelés során alkalmazott módszerek így biztosítják az egyes tanulói eredmények összehasonlíthatóságát. A tesztben szereplő zárt végű kérdésekre adott válaszokat az adatok statisztikai feldolgozása során értékelték, a nyílt végű kérdésekre adott válaszokat pedig kiképzett kódolók értékelték. A tanulói válaszok kódolása az erre kifejlesztett szoftver segítségével, elektronikusan, szigorú minőségbiztosítási szabályok mellett történt, úgy, hogy az egyes válaszok értékelését több kódoló egymástól függetlenül is elvégezte. A lekódolt válaszok adattisztítását és statisztikai elemzését¹ követően az eredmények az Intézményi és Feladatellátási helyi jelentésekben, az egyéni tanuló jelentésekben, valamint az Országos jelentésben jelennek meg.

2022-től a mérések feladatai nem kerülnek nyilvánosságra, mivel a feladatok egy része a következő mérések során is felhasználásra kerül, ezzel biztosítva az eredmények évek közötti összehasonlíthatóságát. A korábbi évekkkel való összekötést szövegértésből és matematikából a mérésbe beépített korábbi *Core tesztfeladatok* biztosítják, ugyanezt az eljárást a természettudomány és a nyelvi mérések tekintetében 2022-től kezdve lehet majd alkalmazni. A pedagógusok és a tanulók tájékoztatása kedvéért a [hivatal honlapján](#) mérési területenként nyilvános digitális példafeladatok találhatóak.

A korábbi évekhez hasonlóan a 2022-es eredmények értékelése során a tanulókat és a feladatokat egy valószínűségi modell segítségével mérési területenként közös skálára helyeztük. Ez az évfolyamfüggetlen képességskála teszi lehetővé, hogy az egy mérési területről származó képességpontok bármely évből és évfolyamról összehasonlíthatók legyenek egymással. Matematikából és szövegértésből a 2008-as mérés 6. évfolyamos tanulóinak országos átlageredményét 1500 pontban, szórását 200 pontban határoztuk meg. A 2008-as mérés 8. és 10. évfolyamos tanulóit, valamint az ezt követő évek mérési eredményeit is erre a rögzített képességskálára rendeztük. Hasonló eljárást követtünk a természettudomány mérés esetében is. A nyelvi mérések esetén az adott nyelvű idegen nyelvi és célnyelvi mérés eredményeit közös skálán helyeztük

¹ Az Országos kompetenciamérés szervezésével, lebonyolításával, az adatok tisztításával és a statisztikai elemzéssel kapcsolatos tudnivalókat *Az Országos kompetenciamérés technikai leírás* című kötet tartalmazza. www.oktatas.hu/pub_bin/download/kozoktatas/meresek/orszmer2012/OKM_Technikailiras.pdf

el úgy, hogy a 6. évfolyamos idegen nyelv mérésben részt vevő tanulók országos átlageredményét 1500 pontban, szórását 200 pontban határoztuk meg. Az adott nyelv 6. évfolyamos célnyelvi mérésén és a 8. évfolyamos idegen nyelvi és célnyelvi mérésén részt vevő tanulók mérési eredményeit erre a rögzített képességskálára rendeztük.

A digitális átállásról

Az Országos kompetenciamérés történetének első évtizede a rendszer folyamatos fejlesztéséről, tökéletesítéséről szólt. 2010-re a mérés addigi formájában véglegesült, azonban látható volt, hogy a következő továbblépés a mérés digitalizálása lesz, követve a nemzetközi tanulói teljesítményvizsgálatok példáját, hiszen a digitális tér az ezredforduló óta egyre nagyobb szerepet játszik az életünkben. A digitális átállás előkészítése 2017-ben indult el az EFOP-3.2.15-VEKOP-17-2017-00001 A köznevelés keretrendszeréhez kapcsolódó mérési-értékelési és digitális fejlesztések, innovatív oktatás-szervezési eljárások kialakítása, megújítása című kiemelt projekt keretében. Ennek legfontosabb állomása a 2022-es digitális országos mérések megvalósítása volt, mely ebből a szempontból egy új időszak kezdetének is tekinthető. A digitális átállás során a nemzetközi és hazai szakirodalmak mellett a Köznevelési Mérés Értékelési Osztályon a nemzetközi mérések megvalósítása során szerzett tapasztalatokra is támaszkodtunk.

A digitális feladatok sikeres megoldásához szükség van a számítógép használatával kapcsolatos alapvető jártasságra: a feladatok és az azokhoz tartozó szövegek, ábrák a képernyőn jelennek meg, a tanulóknak onnan kell elolvasniuk őket. A teszten belüli navigáció nem lapozással történik, hanem a megfelelő gombokra való kattintással és görgetősávok használatával, a feladatok megoldásához pedig ugyancsak a megfelelő gombokra kell kattintani, legördülő menüket kell kezelni, elemeket kell a helyükre húzni (mindezt az egér segítségével), vagy a választ egy szövegdobozba kell begépelni a billentyűzeten.

Ez leginkább a szövegértés területén okozhat változásokat: a nemzetközi mérések tapasztalatai alapján a papíralapú és a számítógéppel mért szövegértés nem teljesen ugyanaz a képesség. A 2009-es és 2012-es PISA mérésben a papíros mérés mellett részt vettünk a digitális szövegértés mérésben is. A magyar tanulók a digitális szövegértés mérésén mindkét alkalommal gyengébben teljesítettek². Az elmúlt években a PISA,

TIMSS és PIRLS vizsgálat is digitális mérésre váltott, és mindegyik mérés esetén az addig alkalmazott skála továbbvitele mellett döntöttek, kiemelve a digitális mérési eszközök által okozott változásokat és azok lehetséges hatásait.

A digitális átállás során a papíros Core tesztfeladatokat digitalizáltuk, és ezek is szerepeltek a digitális mérésben. Az összekötő feladatok alkalmazásával biztosítottuk, hogy a pontszámok ugyanazon a képességskálán helyezkedjenek el. A papíros és digitális mérési eredmények összehasonlításakor ugyanakkor figyelembe kell vennünk mérőeszközváltásból fakadó esetleges hatásokat, ugyanis a tanulói képességek változása mellett ez is befolyásolhatta az eredményeket.

A digitális felület lehetőséget nyújt arra, hogy hamarabb is információhoz lehessen jutni a mérésen nyújtott tanulói teljesítményekről. Az előzetes tanulói eredmények először a 2022/2023-as tanév országos mérései esetén lesznek **elérhetőek**. Ezek az előzetes eredmények a mérés kérdéseire adott tanulói válaszok meghatározott része alapján, egyszerűsített, de jól közelítő matematikai eljárással kerültek kiszámításra.

Emellett az elektronikus tesztelésre való átállás, bár nagyobb indulási költségekkel jár, a nyomda-, csomagolási, raktározási és szállítási költségek kiesésével hosszútávon olcsóbb, könnyebben kezelhető, rövidebb átfutási idejű és egyszerűbb fenntartású, valamint környezetkímélőbb mérést eredményez.

Eredmények

Az iskolák és feladatellátási helyek teljesítményéről az iskolák, a feladatellátási helyek és az iskolafenntartók egyaránt visszajelzéseket kapnak, amelyek a <https://okm.kir.hu/fit2> oldalon mindenki számára hozzáférhetőek. Ugyanitt érhetőek el a tanulók eredményei az érintett tanuló és szülei számára, melyeket az egyéni mérési azonosító segítségével lehet megtekinteni. Az Intézményi és Feladatellátási helyi jelentések segítségével az intézmények összehasonlíthatják teljesítményüket a hasonló jellemzőkkel rendelkező iskolákkal; megállapíthatják, hogy jobb vagy rosszabb eredményt értek el a korábbi évekhez képest, illetve ahhoz viszonyítva, ami az iskola tanulói összetétele alapján várható lenne. A 2020-ban a mérés megszokott időpontjában tantermen kívüli digitális munkarend volt érvényben, így ekkor nem történt adatfelvétel, emiatt a szövegértés és matematika területén sem tudjuk a tanulók kétéves fejlődését vizsgálni, ahogy az új területeken sincs erre lehetőség.

A továbbiakban a 2022. évi kompetenciamérés eredményeit mérési területenként mutatjuk be. Matematika és szövegértés vonatkozásában áttekintjük azt

² Balázi Ildikó – Ostorics László – Szalay Balázs – Szepesi Ildikó – Vadász Csaba: PISA2012 Összefoglaló jelentés. Oktatási Hivatal, Budapest, 2013.

is, hogyan viszonyulnak a 2022. évi mérés eredményei a kompetenciamérés korábbi ciklusainak eredményeihez és átlagosan mekkora különbségek vannak évfolyamonként a tanulók képességeiben. Az Országos jelentésben hagyományosan nem vizsgáljuk szorosán a trendeket: ezek megfelelő mértékű értelmezése mélyebb (másod) elemzéseket kíván. Az OKM egymást követő évek során keletkezett eredményeinek értelmezésekor ugyanis gyakran merül fel a kérdés, hogy statisztikailag jelentősek-e az egyes alkalmakkor felvett adatok különbségei, találkozunk-e egyértelmű javulást vagy gyengülést mutató trendekkel. Az országos átlagok esetében akár egy pontos változás is statisztikailag szignifikáns, ugyanakkor a változások értelmezésével kapcsolatban érdemes óvatosságot tanúsítanunk. Ez különösen igaz a 2022-es mérés eredményeire: az előző évek eredményeivel való összehasonlításakor fontos szem előtt tartani a mérőeszközcseré hatását, ugyanis a tanulói képességek változása mellett ez is befolyásolhatta az eredményeket.

Az eredmények változásainak vizsgálatakor nem szabad figyelmen kívül hagyni a Covid19-járvány hatásait sem, ugyanis a 2020-ban kitört járvány miatt kétszer is hónapokra online történt az oktatás. Más nemzetek tapasztalatai és a hazai mérési eredmények is a tanulók teljesítményének romlását mutatták, melyek hosszú távon is befolyásolják az eredményeket. Bizonyára joggal feltételezzük, és a 2021-es OKM eredmények is azt mutatták, hogy rövid távon a legkisebbeket érthette leginkább tanulási veszteség a járvány miatt, amit a személyes találkozást nélkülöző, tantermen kívüli digitális munkarend már nem tudott teljes mértékben kompenzálni.

Az országos átlagok alakulása mellett kitérünk a tanulók képességszinteken való eloszlására, a nemek közti teljesítménykülönbségekre és a családi háttér teljesítményre gyakorolt hatására. Az eddigi országos jelentésben megszokott további részletes ábrákat és táblákat, többek között a területi, településtípus és képzési forma szerinti különbségeket a jelentés mellékleteként lehet megtekinteni. Azoknak az ábráknak és táblázatoknak az esetében, amelyek a korábbi mérések eredményeit is ismertetik, jelen dokumentumban 2008-ig visszamenőleg adjuk meg az eredményeket, hiszen az új, évfolyamfüggetlen egységes szövegértés és matematika képességskáláinkat a 2008. évi méréstől kezdődően vezettük be. A táblázatok számozásakor az eddigi években alkalmazott számozást alkalmazzuk, ezért azon ábrák és táblázatok számozását átugorjuk, amelyet az idei évben nem jelenítünk meg (ilyenek például a kétéves fejlődést vizsgáló ábrák és táblázatok, amelyek vizsgálatára a 2020-as mérés elmaradása miatt nincs lehetőség).

Az átlageredmények változásának ismertetése mellett fontos hangsúlyozni, hogy ezzel párhuzamosan az egyes intézmények szintjén komoly változások történhetnek az eredményekben. Valójában a mérés legfontosabb célja éppen ez, vagyis az intézmények eredményeinek nyomon követése, illetve a saját teljesítményük elhelyezése a hozzájuk hasonló, vagy éppen tőlük különböző iskolák teljesítményéhez képest. Ezek az összehasonlítások motiválhatják az egyes iskolákat abban, hogy saját munkájukat megújítsák, a mérés számos összehasonlító – elsősorban a hozzáadott pedagógiai értékeket bemutató – adata pedig segíti őket abban, hogy megtalálják azokat az intézményeket, akiktől ehhez példát és segítséget kaphatnak.³ Ebben a Hivatal egyrészt a Pedagógiai Oktatási Központok segítségével támogatja az intézményeket, másrészt minden mérés eredménye alapján évente közzéteszi azoknak az iskoláknak a listáit, amelyek akár az esélyteremtés, akár a tudás fejlesztése szempontjából kiemelkedő teljesítményt nyújtanak. A 2020-as mérés elmaradása miatt ez utóbbi idén nem kerül publikálásra.

Matematika

A 2022. évi Országos kompetenciamérésben matematika feladatsort 6., 8. és 10. évfolyamon összesen 256 734 tanuló töltött ki 3045 intézmény 4266 feladatellátási helyén. Közülük a sajátos nevelési igényű (SNI) tanulók a mérést a rájuk vonatkozó speciális szabályok mellett írták meg. Az országos jelentésben figyelembe vett tanulók matematika átlageredménye a 6. évfolyamon 1493, a 8. évfolyamon 1602, a 10. évfolyamon 1646 képességpont volt.

Trendeket keresve és a 2022-es eredményeket az előző mérések eredményeivel összevetve fontos szem előtt tartanunk a mérőeszközcseréből fakadó esetleges hatásokat is. A 2008-2022 közötti adatsorokban az látható, hogy a korábbi évek mérései során az átlageredmények inkább enyhe ingadozásokat mutatnak a matematika területén, amelyek évfolyamonként különböző irányban csak kismértékben tértek el. A 2022-es eredmények vegyes képet mutatnak az előző évi mérésekhez képest, a 6. évfolyamon 25 ponttal többet, míg 8. és 10. évfolyamon 7-7-tel kevesebbet értek el a tanulók. A hatodikos eredmény szinte megegyezik a Covid19-járvány előtt utolsó 2019-es mérés eredményével (2020-ban a mérés elmaradt a járvány miatt). A 8. és 10. évfolyamon 2019-ben az elmúlt tágan vett évtized legjobb tanulói átlageredményei születtek, amihez viszonyítva alacsonyabbak a 2022-es eredmények, melyek 10. évfolyamon a 2018-as eredményekkel

³ Az iskolák saját eredményeiről a nyilvánosan elérhető intézményi és telephelyi jelentésekből tájékozódhatnak.

vannak egy szinten. A 6. és 10. évfolyam eredménye a 2008-2021 közti mérések eredményeinek átlagától (1490,7 illetve 1640 pont) magasabb, míg a 8. évfolyam eredménye alacsonyabb lett az eredmények 1611,7 pontos átlagánál.

A tanulók matematikai eszköztudásának képességszintek szerinti besorolása segít jellemezni a tanulók tudását. Az egységes skála 2008-as bevezetésével párhuzamosan a képességszintek is egységesek lettek. A különböző képességszinteken teljesítő tanulók arányának változása alapján tendenciaszerű változásokról nem lehet beszámolni, ugyanakkor az elmúlt két mérés eredményeire visszatekintve több érdekesség is megfigyelhető. A 6. évfolyamon az országos átlag javulását követte a harmadik szint alatt teljesítő tanulók arányának csökkenése, amely 6,1 százalékponttal kevesebb lett mint 2021-ben. Ezzel ellentétben 8. és 10. évfolyamon nőtt az alacsonyabb képességszinteken teljesítők aránya 2021-hez képest. A kimagaslóan (6. vagy 7. szinten) teljesítő tanulók aránya 6. évfolyamon 2,3%, 8. évfolyamon 9,9% és 17,9 % 10. évfolyamon. Ebben az előző méréshez képest a legnagyobb változás (1,4 százalékpontnyi javulás), a 10. évfolyamon figyelhető meg, a másik két területen 1 százalékpontnál kevesebb volt az eltérés.

Az évfolyamok közötti teljesítménykülönbségeket tekintve, a közös skálának köszönhetően megvizsgálhatjuk, hogyan viszonyulnak egymáshoz a három évfolyamon mért teljesítmények, és mekkora különbségek vannak átlagosan a három felmért évfolyam tanulóinak teljesítménye között. A korábbi évekhez hasonlóan 8. évfolyamos tanulóknak jelentősen jobb a matematikai eszköztudása, mint a 6. évfolyamosoké (109 pont), a 8. és a 10. évfolyam között az előző évekhez hasonlóan ennél kisebb a teljesítménykülönbség (44 pont), mely megegyezik a 2021-es teljesítménykülönbséggel. Fontos látnunk, hogy ebben az esetben csupán az ugyanabban az évben, különböző évfolyamokon tanulók eredményei közötti különbségeket látjuk és konkrétan nem azt a fejlődést, amely egy átlagos tanuló esetében két év alatt történik. Ha azt szeretnénk lemérni, hogy ténylegesen mennyit fejlődnek átlagosan a tanulók két év alatt, ugyanannak a korosztálynak a két évvel korábban mért eredményéhez kell hasonlítanunk a jelenlegi teljesítményét, és a kettő különbsége alapján következtethetünk a tanulók tényleges fejlődésére.

Szövegértés

A 2022. évi országos kompetenciamérésben szövegértési feladatsort 6, 8. és 10. évfolyamon összesen 256 979 tanuló töltött ki 3045 intézmény 4266 feladatellátási helyén. Közülük a sajátos nevelési igényű (SNI) tanulók a mérést a rájuk vonatkozó speciális szabályok mellett

írták meg. Az országos jelentésben figyelembe vett tanulók szövegértési átlageredménye a 6. évfolyamon 1475, a 8. évfolyamon 1535, a 10. évfolyamon 1600 képességpont volt.

Az évfolyamok közötti teljesítménykülönbségeket tekintve, a közös skálának köszönhetően megvizsgálhatjuk, hogyan viszonyul egymáshoz a három évfolyam átlageredménye. A korábbi évektől eltérően egyenletesebb teljesítménykülönbségeket figyelhetünk meg, amely a 6. és 8. évfolyam között 60 pont, a 8. és 10. évfolyam között 65 pont.

Az előző mérések eredményeivel való összehasonlítás során különösen érdemes óvatosságot tanúsítanunk: az előző évek eredményeivel való összehasonlításakor fontos szem előtt tartani a mérőeszközváltás hatását, ugyanis a tanuló képességek változása mellett ez is jelentősen befolyásolhatta az eredményeket. Ahogy azt a digitális átállásról szóló fejezetben is jeleztük, ez különösen a szövegértés mérési területen okozhatott változásokat. A nemzetközi mérésekre kitekintve is azt tapasztaltuk, hogy a digitális szövegértés mérésen rosszabban teljesítenek a magyar tanulók a papír alapú méréshez képest. Ez megfigyelhető volt például akkor is, amikor a PISA mérés váltott digitális platformra 2015-ben⁴ vagy a PISA papír alapú mérésével párhuzamosan megvalósított digitális mérésen 2012-ben, ahol a magyar tanulók jelentősen rosszabb eredményeket értek el, mint a nyomtatott PISA teszteken⁵.

A szövegértés területén mindhárom évfolyam átlageredménye csökkent a 2021. évi eredményekhez képest. A 6. évfolyamon csak minimális, 3 pont a csökkenés, a 8. évfolyamon 54 ponttal a 10. évfolyamon 51 ponttal alacsonyabbak az átlageredmények, mint 2021-ben. Nem megállapítható, hogy az eredmények csökkenésében mekkora szerepet játszott a digitális mérőeszköz és mekkora lehet a tanulói teljesítmények tényleges romlása. A 8. és 10. évfolyamon 2018 és 2019 évben kifejezett javulás látszott, ez a pozitív változás olvadt most el, amiben szerepet játszhat a mérőeszköz váltás mellett a Covid19-járvány miatt bevezetett távoktatás hatása is.

A tanulók szövegértési eszköztudásának képességszintek szerinti besorolása segít jellemezni a tanulók tudását. Az egységes skála 2008-as bevezetésével párhuzamosan a képességszintek is egységesek és összehasonlíthatók lettek. Az évfolyamok közti fejlődést mutatja, hogy míg 6. évfolyamon 26% azok aránya, akik nem érték el a 3. képességi szintet, ez az arány 8. évfolyamon 18%-ra, 10. évfolyamon pedig 14%-ra csök-

⁴ Ostorics László – Szalay Balázs – Szepesi Ildikó – Vadász Csaba: PISA2015 Összefoglaló jelentés. Oktatási Hivatal, 2016.

⁵ Balácsi Ildikó – Ostorics László – Szalay Balázs – Szepesi Ildikó – Vadász Csaba: PISA2012 Összefoglaló jelentés. Oktatási Hivatal, Budapest, 2013.

ken. Az átlageredmények csökkenésével párhuzamosan megfigyelhető az alacsonyabb képességszinteken teljesítők arányának növekedése és a magasabb szinteken teljesítők arányának csökkenése mindhárom évfolyamon 2021-hez képest.

Természettudomány

2022-ben először írták meg a tanulók az országos kompetenciamérésben a természettudományi feladatsort, ezt 2633 intézmény 3486 feladatellátási helyén 6., 8. és a 10. évfolyamon összesen 214 524 tanuló töltötte ki. Közülük a sajátos nevelési igényű (SNI) tanulók a mérést a rájuk vonatkozó speciális szabályok mellett írták meg.

A természettudomány mérés a 6. és 8. évfolyamon teljeskörű volt, 10. évfolyamon viszont csak a köznevelésben tanuló diákok vettek részt a mérésben. Közülük összesen 2295 olyan technikumban vagy szakgimnáziumban tanuló diák, illetve 81 szakképzésben tanuló diák vett részt a mérésben, akik köznevelési törvény hatálya alá tartozó képzésben (például művészeti, pedagógiai vagy közművelődési képzésben) vesznek részt. A mérésben részt vevők körének eltérései miatt a 10. évfolyamos mérés átlageredményeit nem lehet összehasonlítani a 6. és 8. évfolyam átlageredményeivel.

A 6. és 8. évfolyamos tanulók eredményei

Az első országos természettudomány mérés idén történt, ezért idén került kialakításra a képességskála úgy, hogy a mérés 6. évfolyamos tanulóinak országos átlageredményét 1500 pontban, szórását 200 pontban határoztuk meg. A mérés 8. és 10. évfolyamos tanulóit is erre a rögzített képességskálára rendeztük. A 8. évfolyamon tanulók országos átlageredménye 1587 pont lett. A közös skálának köszönhetően megvizsgálhatjuk, hogyan viszonyulnak egymáshoz a 6. és 8. évfolyamon mért teljesítmények. A többi tantárgyhoz hasonlóan 8. évfolyamos tanulóknak jelentősen, 87 ponttal magasabb átlageredményt érek el a 6. évfolyamosokénál.

A képességszintek kialakítása során 7 képességszint került kialakításra a képességskála felosztásával. Az egyes képességszintek leírására az adott szinten teljesítő tanulók és feladatok elemzése alapján került sor. A matematika és szövegértés területekhez hasonlóan itt is megfigyelhető, hogy a 8. évfolyamon a tanulók nagyobb része teljesít a magasabb képességszinteken. Míg 6. évfolyamon a 3. képességszint alatt teljesítő tanulók aránya 32,2%, addig a 8. évfolyamon csak a tanulók 20,1%-a sorolható ide. A legmagasabb 6. és 7. képességszinten teljesítő tanulók aránya 6. évfolyamon 4,5%, míg a 8. évfolyamon 11,5%.

A 10. évfolyamos tanulók eredményei

A köznevelési intézményekben tanuló 10. évfolyamos tanulók átlageredménye 1767 képességpont lett. A 8. és a 10. évfolyam átlageredménye közötti különbségben szerepet játszhat a szakképzésben tanulók mérésben való hiánya, ezért a valós teljesítménynövekedést 10. évfolyamon nem lehet becsülni. A matematika és szövegértés mérésen a köznevelésben tanuló 10. évfolyamos tanulók átlageredményei magasabbak a szakképzésben részt vevő tanulók átlagainál, amely alapján feltételezhető, hogy ezek a tanulók a természettudomány mérésen is alacsonyabban teljesítettek volna, vagyis, ha ezek a tanulók is részt vettek volna a mérésen, akkor alacsonyabb lett volna az évfolyam átlaga. Az évfolyamok közti teljesítménykülönbség pontos vizsgálatára később lesz lehetőség, ha össze tudjuk majd hasonlítani azon 2022-ben 8. évfolyamos tanulók későbbi teljesítményét mostani eredményeikkel, akik a köznevelésben tanulnak tovább.

Nyelvi mérés

Az Oktatási Hivatal 2014 óta évente szervez célnyelvi mérést a két tanítási nyelvű nevelési–oktatási intézményekben, és 2015 óta évente kerül lebonyolításra az idegen nyelvi mérés a 6. és a 8. évfolyamos tanulók számára angol, illetve német nyelvből. Az idegen nyelvi mérés minden olyan tanulót érint, aki első idegen nyelvként angolul vagy németül tanul.

A mérések azt vizsgálják, hogy a tanulók eléri-e a tantervi követelményekben az egyes évfolyamok számára előírt Közös Európai Referenciakeret (KER) szerinti szinteket (6. évfolyam A1, 8. évfolyam A2, két tanítási nyelvű oktatásban 6. évfolyam A2, 8. évfolyam B1).

2022-től a digitális átállással párhuzamosan a nyelvi mérések kiértékelése is átalakult: a tanulók képességpontot kaptak, ami egy képességskálán és azon belül képességszinteken helyezte el őket. Az idegen nyelvi és célnyelvi mérés eredményeit közös képességskálán helyeztük el, ezáltal egy adott nyelv idegen nyelvi és célnyelvi eredményei összehasonlíthatóvá váltak. Fontos kiemelni ugyanakkor, hogy az angol és német nyelv külön mérési területnek számít, így a többi területhez hasonlóan a két nyelv eredményei nem hasonlíthatók össze egymással.

A nyelvi mérésekben idén alkalmaztunk először képességmodellt, ezért idén került kialakításra az angol és német nyelvi képességskála úgy, hogy a 6. évfolyamos idegen nyelvi mérésen részt vevő tanulók országos átlageredményét 1500 pontban, szórását 200 pontban határoztuk meg mindkét nyelvből.

A nyelvi mérések tanulói képességszintjeit a KER szintjeihez igazítottuk. A korábbi években a nyelvi

méréseken a tanulók a saját mérési típusuknak megfelelő szintű feladatsort kaptak, és aki elérte a 60%-os teljesítményt, az „megfelelt” minősítést kapott. A tanulói képességszintek meghatározásakor az volt a cél, hogy a kétféle visszajelzés (százalékos eredmény és képességpont) minél inkább átfedésbe kerüljön. Minden tanuló esetén a saját mérési típusának megfelelő KER-szintű feladatokon meghatároztuk, hogy elérte-e a 60%-ot, majd megvizsgáltuk, hogy a „megfelelt” tanulók képességpontjai hol kezdődnek a képességskálán, és hol van az az optimális pont, ahol a képességpont a legjobb becslést adja arra vonatkozóan, hogy a tanuló a hagyományos értékelés szerint elérte-e a „megfelelt” minősítést.

A szinthatárok megállapítását a két nyelv esetén külön-külön végeztük el, és mindegyik nyelvi szint határának megállapításakor csak azokat a tanulókat vettük figyelembe, akiket az adott KER-szinten kellett mérni. Azt tapasztaltuk, hogy a német feladatok általában valamivel magasabb nehézségértéket kaptak a skálán, ami azzal áll összefüggésben, hogy kevesebb helyes megoldást adtak a tanulók, mint az angol feladatokra. Ez az országos százalékos eredményekből is látszik, kevesebben érték el a „megfelelt” minősítést. Mivel a feladatok nehézsége a skála magasabb régiójában sűrűsödött, a 60%-os eredményt elérő tanulók képességpontjai is a magasabb tartományokba estek. Ebből adódik a két nyelv közötti lényeges eltérés a tanulói szinthatárok között.

A nyelvi mérés képességszintjeit a KER terminológiájának megfelelően neveztük el, de a szintleírások csak részben fedik le a KER-ben szereplő szintleírásokat, mert a nyelvi mérés csak az olvasott és a hallott szöveg értése területeken mér. A kitöltésre fordítható idő korlátozza a szerepeltethető feladatok mennyiségét, így az alkalmazott statisztikai modellben összevontan adunk becslést a tanuló nyelvi képességszintjére a két területen.

Mivel ez az első év, amikor a feladatokat a képességskálán helyeztük el nehézségük szerint, a tanulói szintek becslése korlátozott volt, hiszen viszonylag kevés feladattal kellett „lefedni” a képességtartományt. A következő években, ahogy egyre több információt nyerünk az egyre több feladat és tanulói kitöltés révén, a szintek beállítását tovább finomítjuk.

Angol nyelvi mérések eredményei

2022-ben 2132 intézmény 2504 feladatellátási helyén 6. és 8. évfolyamon összesen 128 961 tanuló vett részt az angol idegen nyelvi mérésen. Az országos jelentésben figyelembe vett 6. évfolyamos tanulók országos átlageredményét 1500 pontban, szórását 200 pontban határoztuk meg. A 8. évfolyamon az angol idegen nyelvi mérés átlageredménye 1617 képességpont lett. Tehát

a 6. és 8. évfolyamon mért teljesítménykülönbség 117 pont volt.

Az idegen nyelvi mérés A1, A2 és B1-es szintű feladatokból állt, ezért használjuk a legfelső szint megnevezéséhez a „B1 szint vagy fölötté” kifejezést, ugyanis a mérőeszköz jelenleg csak eddig a szintig tudja mérni a tanulók képességeit.

A 6. évfolyamon a mérésben részt vevő tanulók 66,8%-a érte el az elvárt A1 szintet. A régi típusú idegen nyelvi mérésben ez az arány 2015 és 2021 között 65 és 90% között ingadozott. Összesen a tanulók 27,4%-a teljesített A1, 16,6%-a pedig A2 szinten. A tanulók 22,8%-a ennél is jobban, B1 szinten vagy előtölt teljesített.

A 8. évfolyamos tanulók 59,4 %-a érte el a számukra előírt A2 szintet. 2015 és 2021 között a megfelelő tanulók aránya 50 és 75% között ingadozott. A 2022-es mérésen a tanulók 15,7%-a A2 szinten, 43,7% pedig B1 szinten vagy előtölt teljesített.

Az angol célnyelvi feladatsort 95 intézmény 101 feladatellátási helyén 6. és 8. évfolyamon összesen 4784 tanuló töltötte ki. Az angol célnyelvi mérés eredményeit az angol idegen nyelvi méréssel közös skálára helyeztük. Az angol célnyelvi mérésben részt vett tanulók átlageredménye a 6. évfolyamon 1749, a 8. évfolyamon 1843 pont volt. A két évfolyamot összehasonlítva itt is jelentős teljesítménykülönbség figyelhető meg (94 pont).

A 6. évfolyamon a célnyelvi mérésben részt vevő tanulók 87,5%-a érte el a célnyelvi mérésen 6. évfolyamon elvárt A2 szintet. Az A2 szinten teljesítők aránya 17,3%, a B1 szinten vagy felette teljesítők aránya 70,5% volt. A 8. évfolyamon a célnyelvi mérésben részt vevő tanulók 84,6%-a érte el az elvárt B1 szintet.

Mivel az angol célnyelvi és az idegen nyelvi mérés eredményei közös skálára kerültek, megállapíthatjuk, hogy noha a 8. évfolyamos idegen nyelvi mérésen és a 6. évfolyamos célnyelvi mérésen is A2 az előírt szint, az átlageredmények közötti különbség (132 pont a 6. évfolyamos célnyelvi mérésen résztvevők javára) nagyobb, mint az egy mérésen belüli évfolyamok közötti különbség.

Német nyelvi mérések eredményei

Az országos kompetenciamérés német idegen nyelvi mérésen 6. évfolyamon 1133 intézmény 1273 telepelyén 18 311 tanuló, 8. évfolyamon 1295 intézmény 1459 telephelyén 19 974 tanuló vett részt.

Az országos jelentésben figyelembe vett 6. évfolyamos tanulók országos átlageredményét 1500 pontban, szórását 200 pontban határoztuk meg. A 8. évfolyamon a német idegen nyelvi mérés átlageredménye 1587 képességpont lett. A 6. és 8. évfolyamon mért teljesítménykülönbség 87 pont volt.

Az idegen nyelvi mérés A1, A2 és B1-es szintű feladatokból állt, ezért használjuk a legfelső szint megnevezéséhez a „B1 szint vagy fölöttes” kifejezést, ugyanis a mérőeszköz jelenleg csak eddig a szintig tudja mérni a tanulók képességeit. A 6. évfolyamon azok a tanulók kapnak megfelelő értékelést, akik elérték legalább az A1 szintet. Ezen a szinten a tanulók 30%-a teljesített, 11,2%-uk pedig A2 szinten. A tanulók 2,1%-a ennél is jobban, B1 szinten vagy e fölött teljesített. 8. évfolyamon a mérésen részt vevő tanulók 74%-a nem érte el az előírt A2 szintet. 18,5% teljesített A2 szinten, 7,5% pedig B1 szinten vagy e fölött teljesített.

A célnyelvi mérésben jóval kisebb kör, csak 23 intézmény volt érintett. Az érintett intézményekben (illetve telephelyeken, mivel a két fogalom esetükben egybeesik), a 6. évfolyamon 472 tanuló, a 8. évfolyamon 491 tanuló, együttesen 963 fő vett részt a mérésben. A német célnyelvi mérés eredményeit a német idegen nyelv méréssel közös skálára helyeztük. Itt az átlageredmény a 6. évfolyamon 1783, a 8. évfolyamon 1873 pont volt. A két évfolyam közötti teljesítménykülönbség az idegen nyelvi méréshez hasonlóan alakult (90 pont volt).

A 6. évfolyamon a célnyelvi mérésben az A2 szinten teljesítők aránya 39,4%, a B1 szinten vagy felette teljesítők aránya 21,7% volt. A 8. évfolyamon a célnyelvi mérésben részt vevő tanulók 39,4%-a érte el az elvárt B1 szintet.

Mivel a német célnyelvi és idegen nyelvi mérés eredményei közös skálára kerültek, megállapíthatjuk, hogy noha a 8. évfolyamos idegen nyelvi mérésen és a 6. évfolyamos célnyelvi mérésen is A2 az előírt szint, az átlageredmények közötti különbség (196 pont a 6. évfolyamos célnyelvi mérésen résztvevők javára) több mint kétszer akkora, mint az egy mérésen belüli évfolyamok közötti különbség.

Nemek közötti különbségek

A hazai kompetenciamérések és a PISA mérések egyaránt azt mutatják, hogy a fiúk és a lányok matematika és szövegértés eredményei jelentősen különböznek egymástól.⁶ A PIRLS és TIMSS nemzetközi mérések ugyanakkor azt mutatják, hogy kicsi a teljesítménybeli különbség a fiúk és a lányok átlagos teljesítménye között.⁷

⁶ PISA2018 Összefoglaló jelentés. Oktatási Hivatal, Budapest, 2019.

⁷ Balácsi Ildikó – Bánfi Ilona – Szalay Balázs – Szepesi Ildikó: TIMSS 2011 Összefoglaló jelentés a 8. évfolyamos tanulók eredményeiről. Oktatási Hivatal, Budapest, 2012.

Balácsi Ildikó – Balkányi Péter – Bánfi Ilona – Szalay Balázs – Szepesi Ildikó: PIRLS és TIMSS 2011 Összefoglaló jelentés a 4. évfolyamos tanulók eredményeiről. Oktatási Hivatal, Budapest, 2012.

Szalay Balázs – Szepesi Ildikó – Vadász Csaba: TIMSS2015 Összefoglaló jelentés. Oktatási Hivatal, Budapest, 2016.

Matematikából a kompetenciamérésen mindhárom évfolyamon jobb átlageredményt értek el a fiúk, mint a lányok. A matematikai eszköztudás esetében a három évfolyamon a fiúk előnye a korábbi méréshez hasonlóan állandónak látszik: átlagosan 22-23 pont.

Szövegértésből mindhárom évfolyamon a lányok értek el jobb átlageredményt. A felsőbb évfolyamok felé haladva a lányok előnye növekszik, 6. évfolyamon 32 ponttal, 8. évfolyamon 38 ponttal, 10. évfolyamon 48 ponttal értek el jobb átlageredményt.

A természettudomány eredményeket vizsgálva az látható, hogy a fiúk átlageredménye magasabb 6. évfolyamon (27 pont) és 8. évfolyamon is (37 pont). 10. évfolyamon a köznevelési intézményekben tanuló fiúk jelentős, 85 ponttal jobb átlageredményt értek el a lányoknál.

Érdekes, hogy természettudományból a nemzetközi méréseken nincs számottevő különbség a fiúk és lányok átlageredményei között, vannak olyan országok, ahol a fiúk, és vannak, ahol a lányok teljesítenek jobban. Magyarországon az utolsó PISA mérés⁸ nem mutatott ki szignifikáns eltérést a fiúk és lányok teljesítménye között, míg a 2019-es TIMSS mérésen⁹ 8. évfolyamon a fiúk egyértelműen jobban teljesítettek a lányoknál (4. évfolyamon a TIMSS mérés sem mutatott ki különbséget a nemek teljesítménye között).

A nyelvi mérések átlageredményeit nemek szerinti bontásban vizsgálva németből látunk jelentősebb különbséget a két nem között. Az angol idegen nyelvi mérés eredményében a 6. évfolyamon nincsen különbség a fiúk és a lányok teljesítményében, a 8. évfolyamon a lányok átlageredménye 7 ponttal magasabb a fiúk eredményénél. A német idegen nyelvi mérésen sokkal nagyobb volt a különbség: 6. évfolyamon 32 pont, 8. évfolyamon pedig 47 pont különbséget figyelhetünk meg a lányok javára.

A családi háttér hatása a teljesítményre

A kompetenciamérés tanulói háttérkérdőíve lehetőséget nyújt arra, hogy megvizsgáljuk a legfontosabb családi jellemzők és a tanulók egyes mérési területeken elért eredményei közötti összefüggéseket. A tanulók teljesítménye és a családi jellemzők közötti összefüggéseket elsősorban az ún. családháttér-index (CSH) segítségével mutatjuk be, amely a tanulók családi jellemzőinek együttes befolyását összesíti. A családháttér-indexet a háttérkérdőívnek az otthoni könyvek számára, szülők iskolai végzettségére, számítógépre, saját könyvekre és HHH státuszra vonatkozó kérdései alapján számítottuk ki. Az index értéke

⁸ PISA 2018 Összefoglaló jelentés. Oktatási Hivatal, Budapest, 2019.

⁹ Palincsár Ildikó – Szalay Balázs – Szepesi Ildikó – Ostorics László – Vadász Csaba: TIMSS 2019 Összefoglaló jelentés. Oktatási Hivatal, Budapest, 2020.

2022-ben a résztvevő diákok 38-44%-ára számítható ki a különböző mérési területeken, korrelációja a képességpontokkal 0,40 és 0,57 között változik, az index értéke a tanulók képességében mutatkozó különbségek 16-31%-át magyarázza meg.

A családiháttér-index és a tanulók eredménye közötti kapcsolatot lineáris regresszióval becsültük, abból az alapfeltevésekből kiindulva, hogy a vizsgált háttérváltozó lineáris módon hat a képességre, azaz a háttérváltozó függvényében ábrázolva a képességeket, a pontok egy egyenes mentén helyezkednek el. Az ettől való eltérések pedig a háttérváltozótól független hatások következményei.

A családi háttér teljesítményre gyakorolt hatását a CSH-index és az eredmények kapcsolatát leíró regressziós egyenes meredeksége mutatja meg, vagyis az, hogy a családi háttérindex egy egységnyi változása miképpen befolyásolja a tanulók átlagteljesítményét.

Valamennyi évfolyam és mérési terület esetében a családiháttér-index növekedésével emelkedik a diákok teljesítménye is. Ez azt jelenti, hogy minél előnyösebb családi háttérrel rendelkezik a diák, átlagosan annál jobb eredményeket képes elérni a felmérésen. Ezzel párhuzamosan az is szembetűnő, hogy az említett összefüggés már a 6. évfolyamra kialakul, és a magasabb évfolyamokba lépve tovább növekszik.

A családi háttérindex meredeksége a 6., 8. és 10. évfolyamon matematikából és szövegértésből is folya-

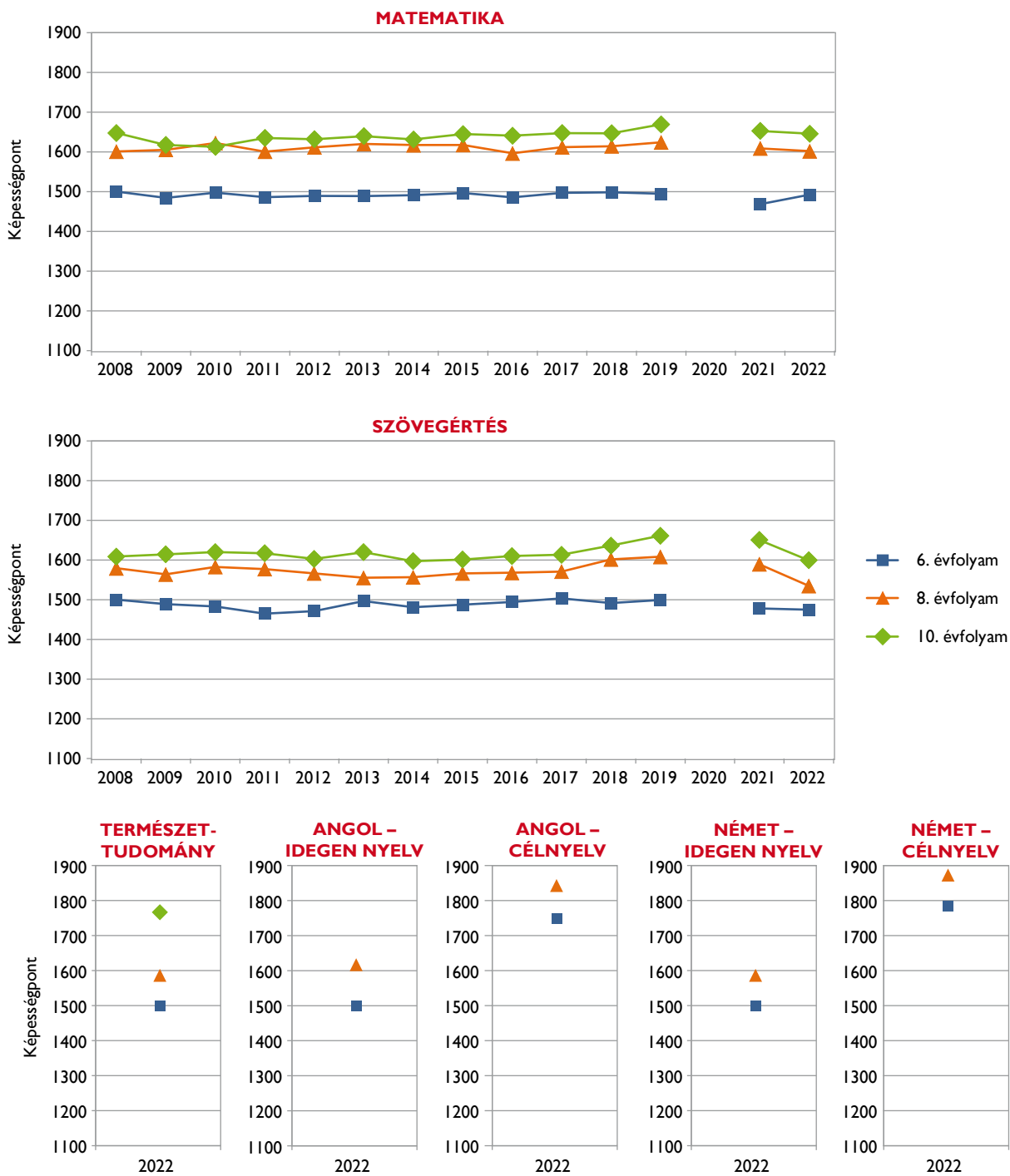
matosan növekszik (matematika: 78, 92, 117 pont; szövegértés: 91, 96, 117 pont), ami azt jelenti, hogy felsőbb évfolyamokon egyre jobban számít a tanulók teljesítményénél a családi háttér. Mindkét mérési területre igaz, hogy 2021-ben ezek az értékek 6. és 10. évfolyamon kisebbek voltak, míg 8. évfolyamon valamivel magasabb volt. A korábbi években némi ingadozással is hasonló eredmények születtek, vagyis a családi háttér hatása a tanulók teljesítményére lényegesen nem változott, kisebb elmozdulás a 6. és a 8. évfolyamoknál látszik, ahol a 2010-es évekhez képest, kissé csökkent a családi háttér hatása.

Természettudományból a CSH-index egy egységnyi emelkedésének hatása 6. évfolyamon 92 pont, 8. évfolyamon 101 pont, ami azt jelenti, hogy 8. évfolyamon jobban számít a tanulók teljesítményénél a családi háttér. A 10. évfolyamon CSH-index egy egységnyi emelkedésének hatása 99 pont.

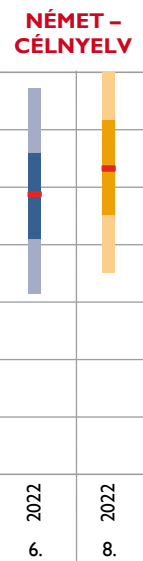
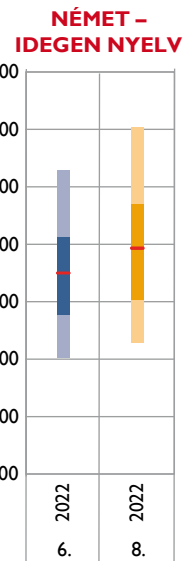
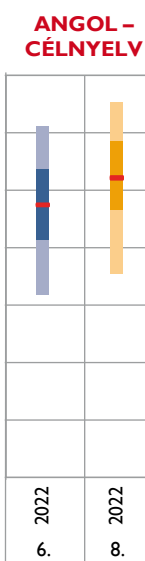
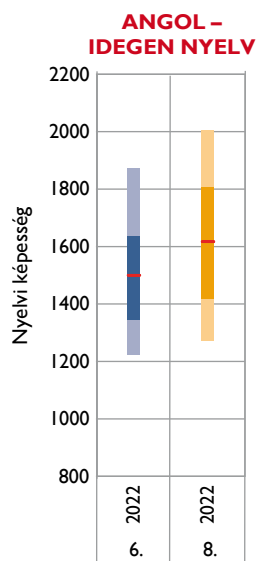
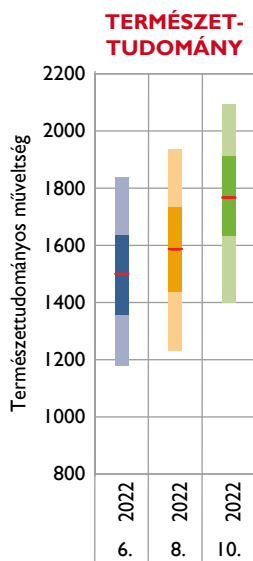
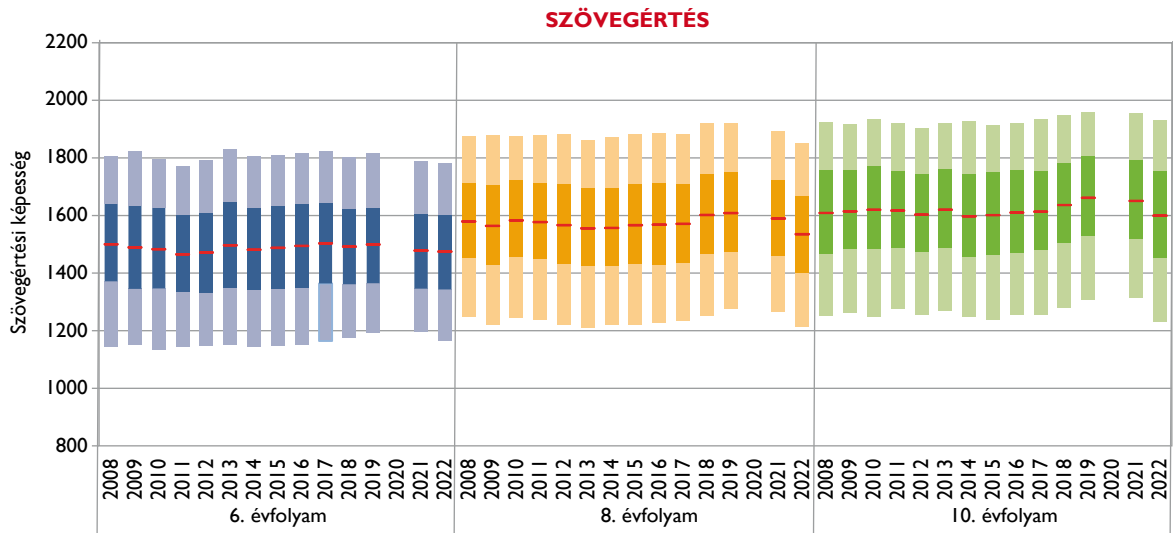
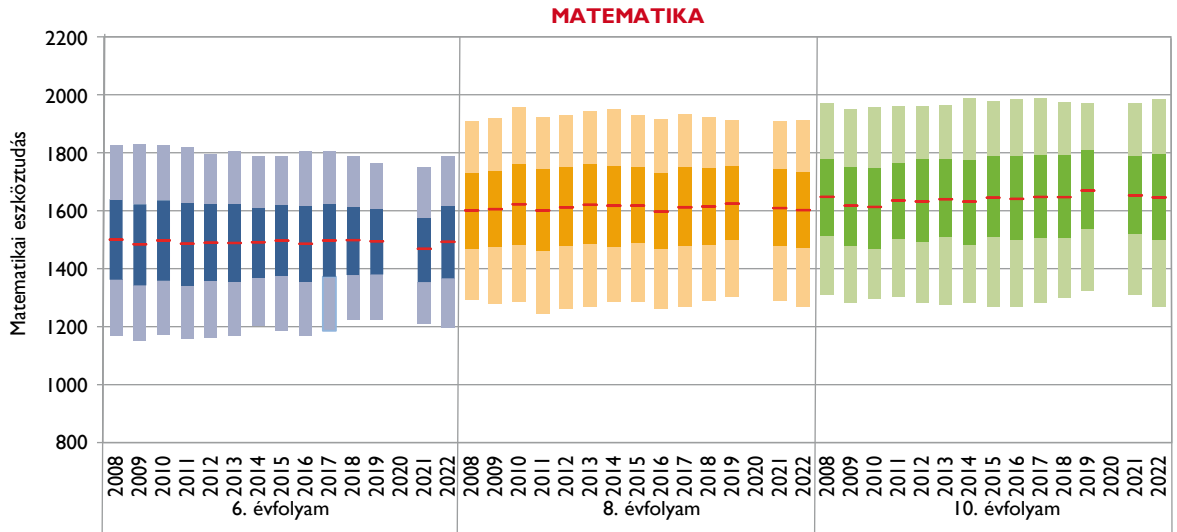
Az angol idegen nyelvi mérés eredményeit vizsgálva a CSH-index egy egységnyi emelkedésének hatása 6. évfolyamon 83 pont, 8. évfolyamon 111 pont, vagyis 8. évfolyamon nagyobb a családi háttér hatása a tanulói eredményekre.

A német idegen nyelvi mérés esetén a CSH-index egy egységnyi emelkedésének hatása 6. évfolyamon 73 pont, 8. évfolyamon 95 pont, vagyis itt is igaz, hogy 8. évfolyamon nagyobb a családi háttér hatása a tanulói eredményekre.

I. ábra: A 2022-es és a korábbi kompetenciamérések átlageredményei

2. ábra: A 2022-es és a korábbi kompetenciamérések eredményeinek eloszlása

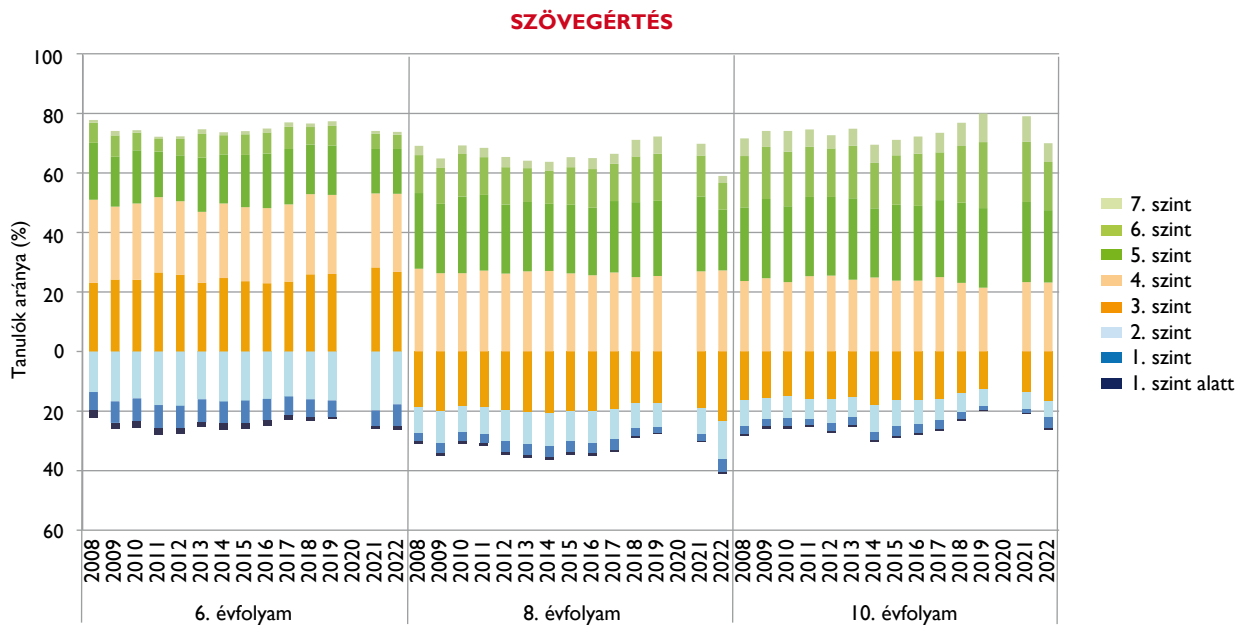
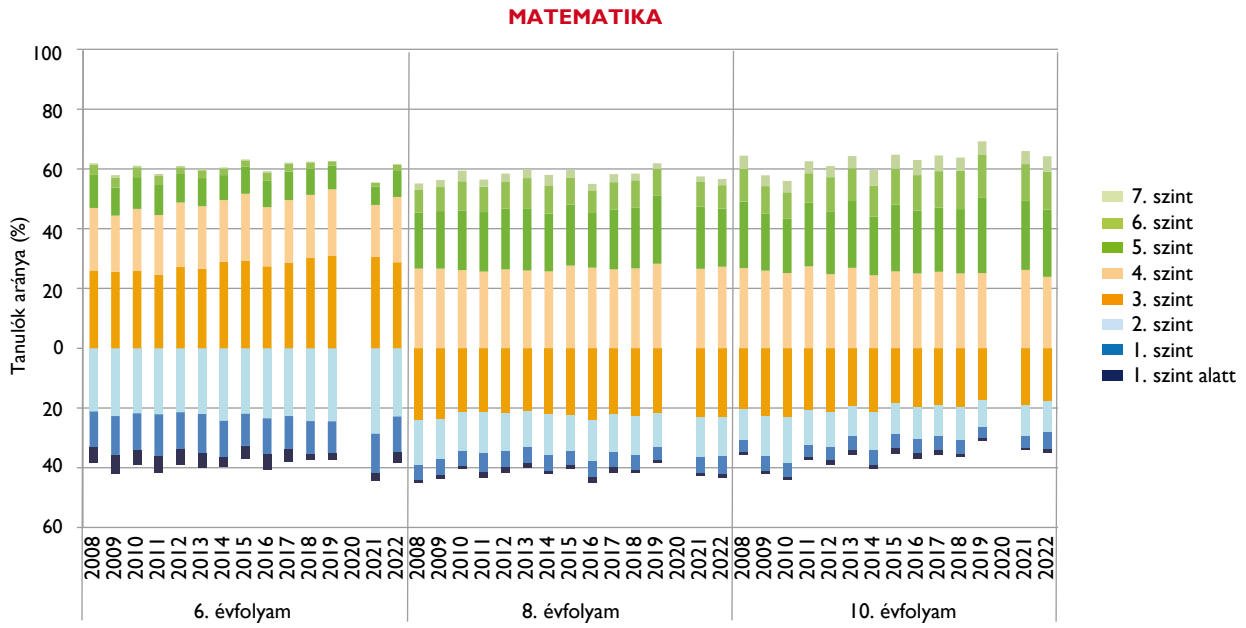

A populáció középső 90%-át tartalmazó intervallum

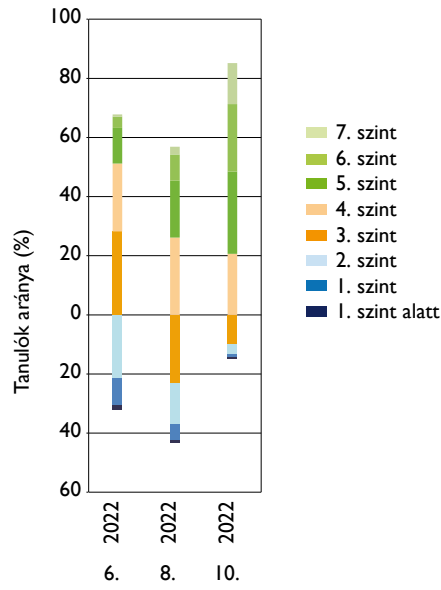
 A populáció középső 50%-át tartalmazó intervallum

Az átlag körüli 95%-os konfidencia-intervallum

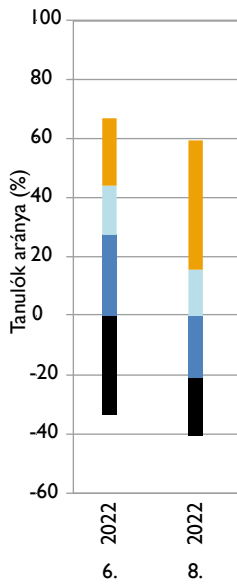
3. ábra: A tanulók megoszlása a képességszinteken a 2022-es és a korábbi kompetenciamérésekben

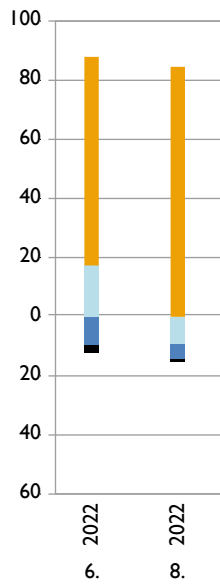
TERMÉSZETTUDOMÁNY

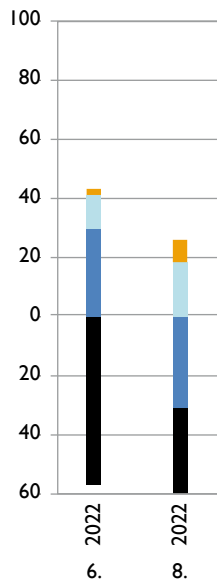
ANGOL – IDEGEN NYELV

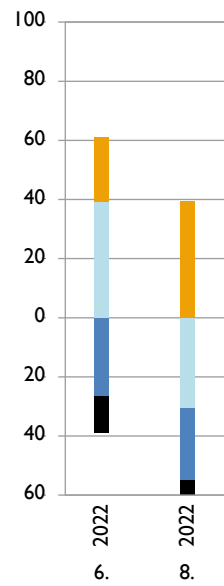
ANGOL – CÉLNYELV

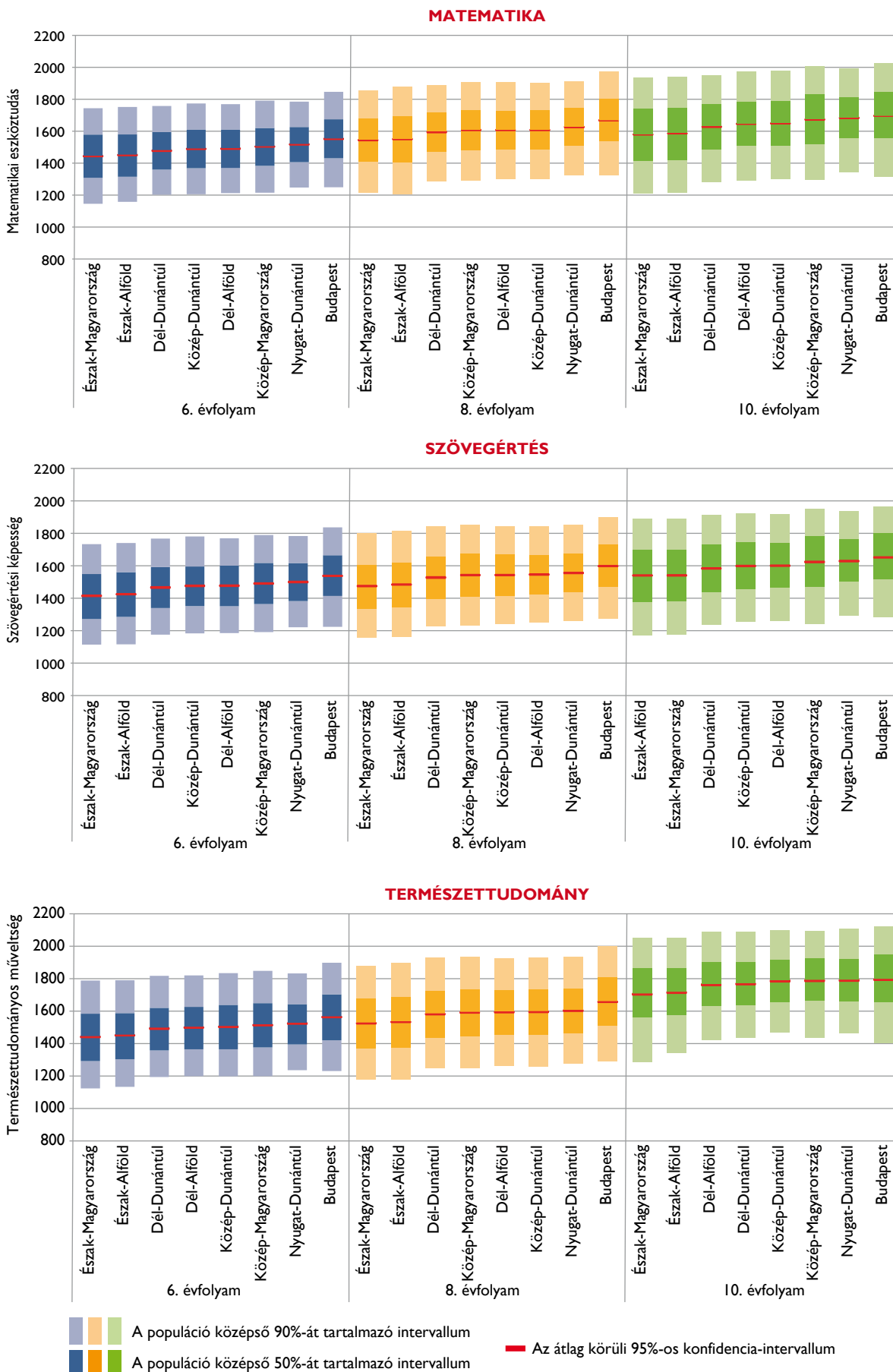
NÉMET – IDEGEN NYELV

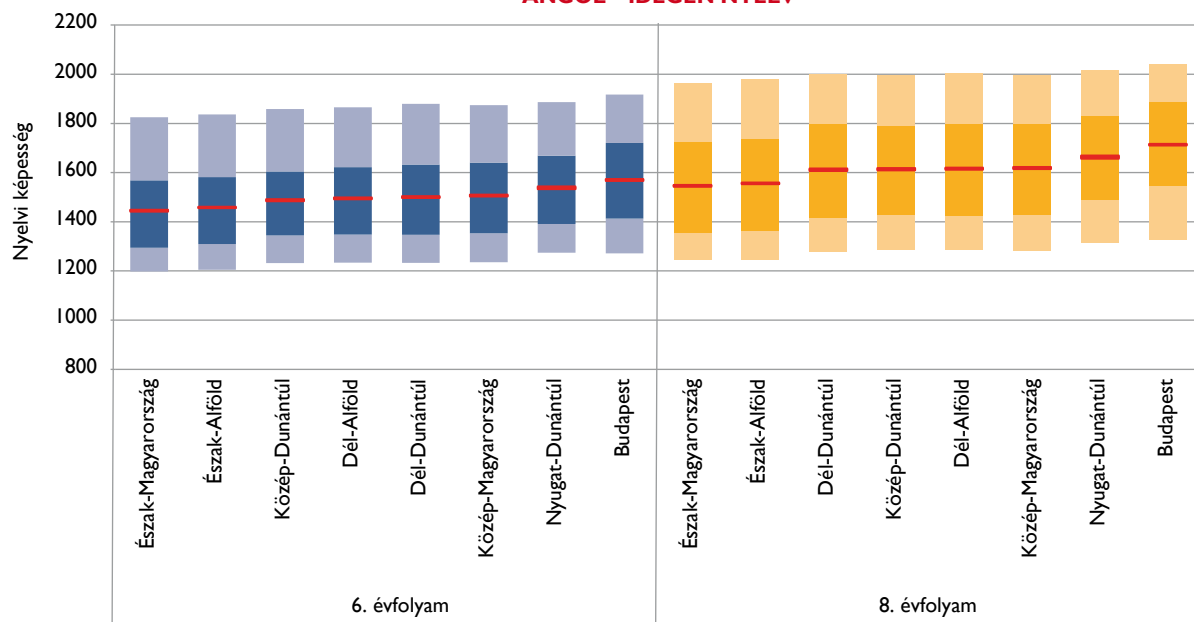
NÉMET – CÉLNYELV

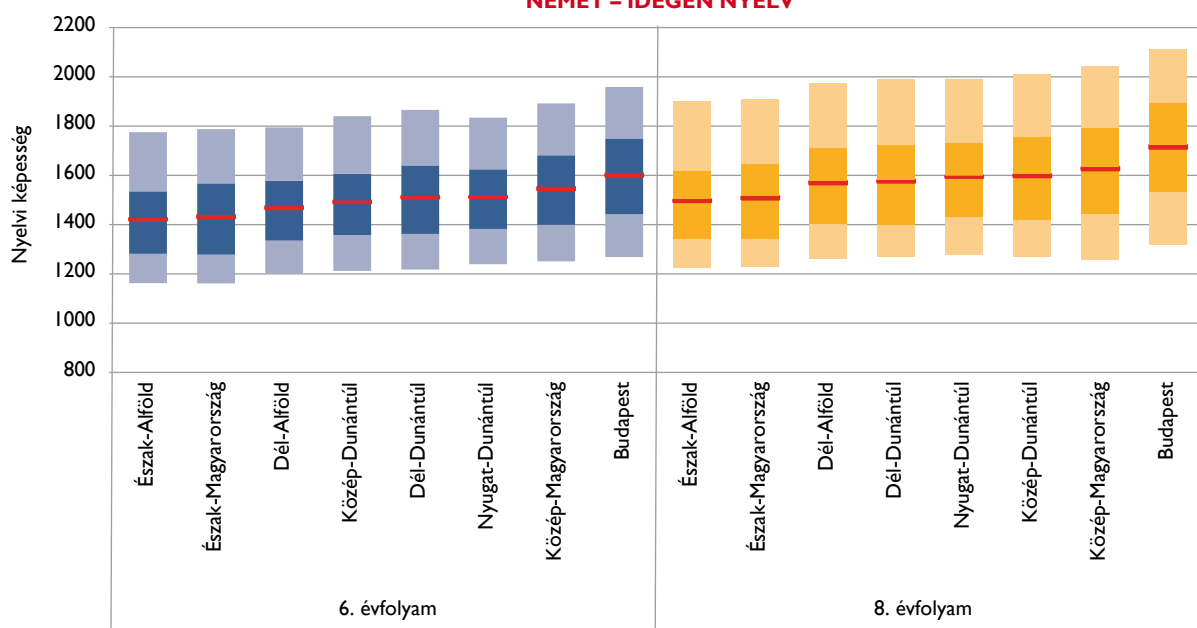
6. ábra: A tanulók képessémgeloszlása az egyes régiókban az átlageredmény szerinti növekedő sorrendben

ANGOL - IDEGEN NYELV

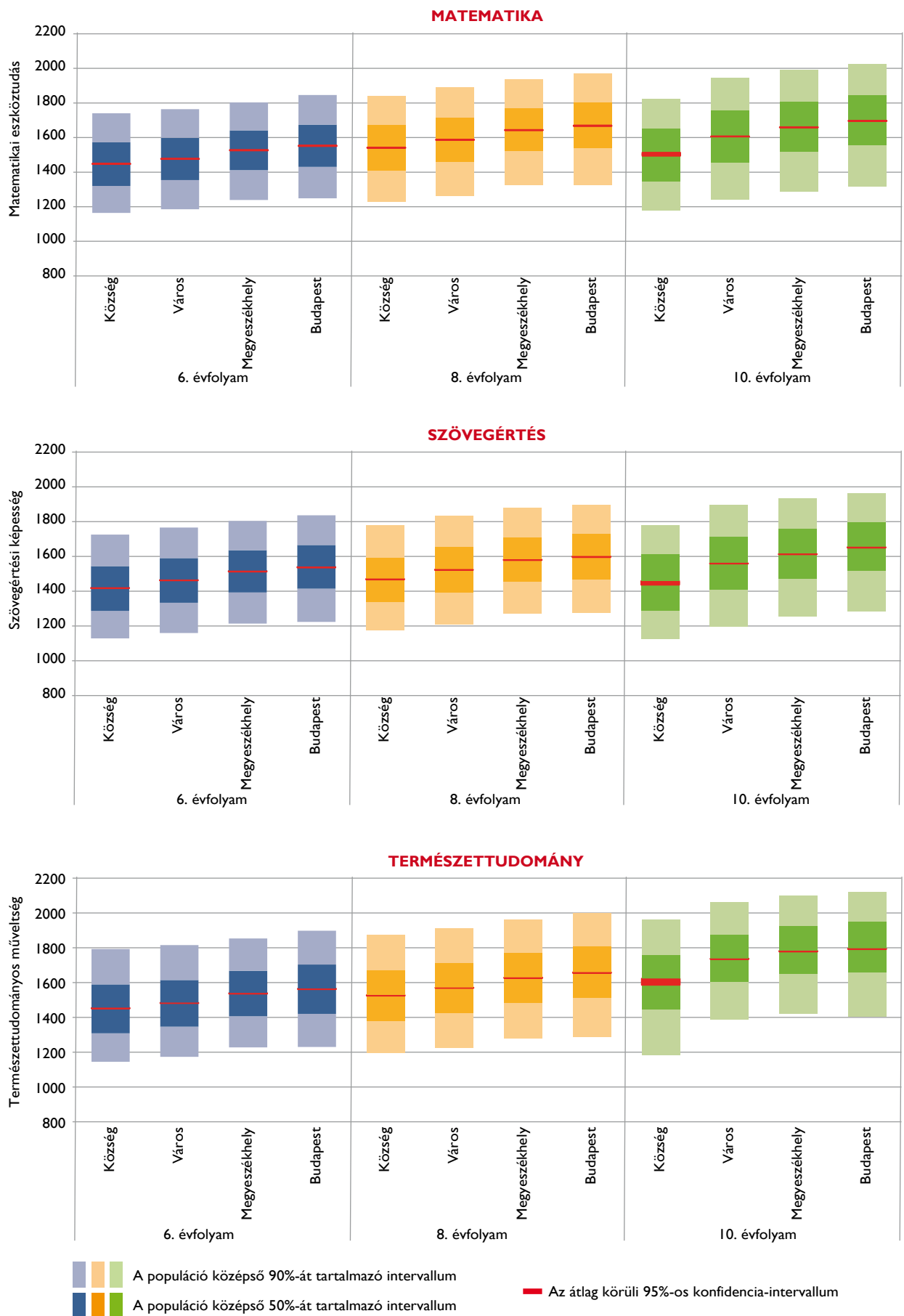
NÉMET - IDEGEN NYELV

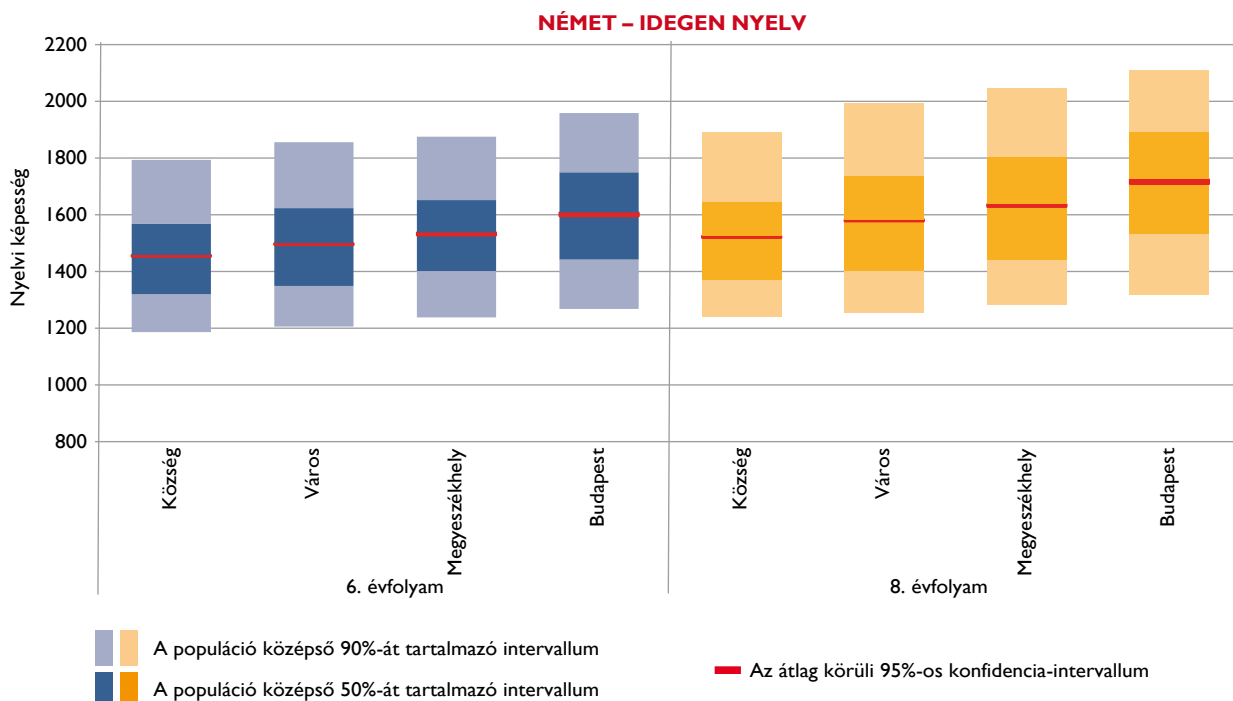
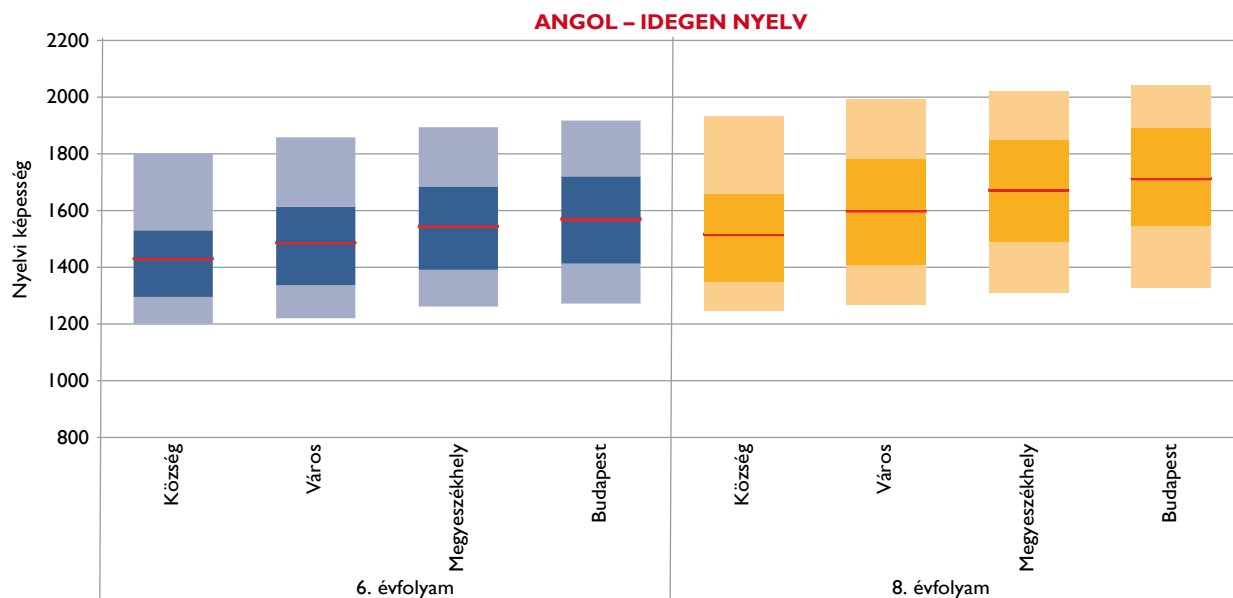

A populáció középső 90%-át tartalmazó intervallum
 A populáció középső 50%-át tartalmazó intervallum

Az átlag körüli 95%-os konfidencia-intervallum

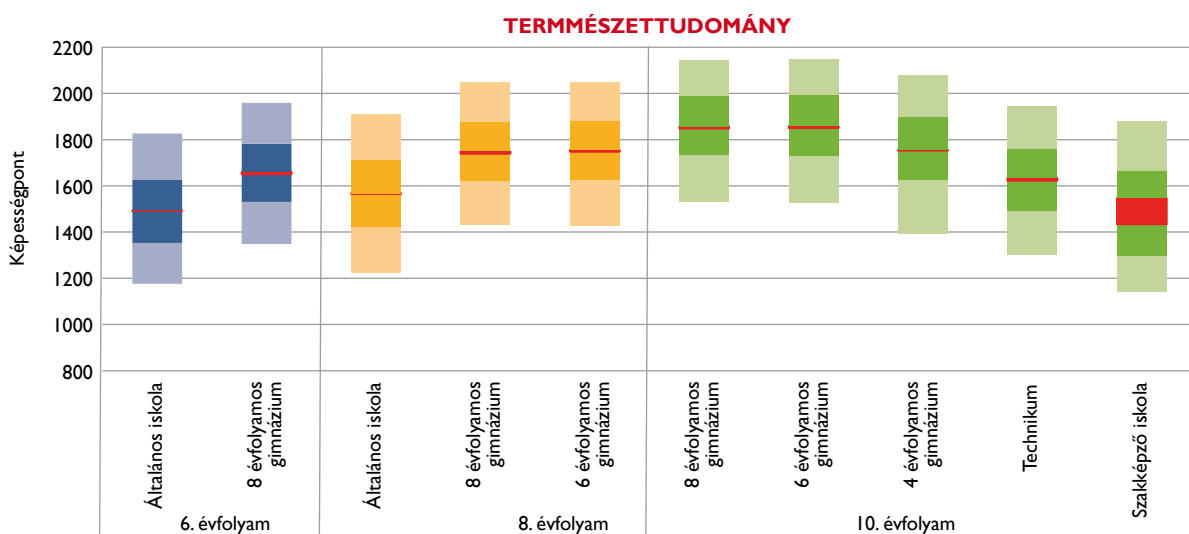
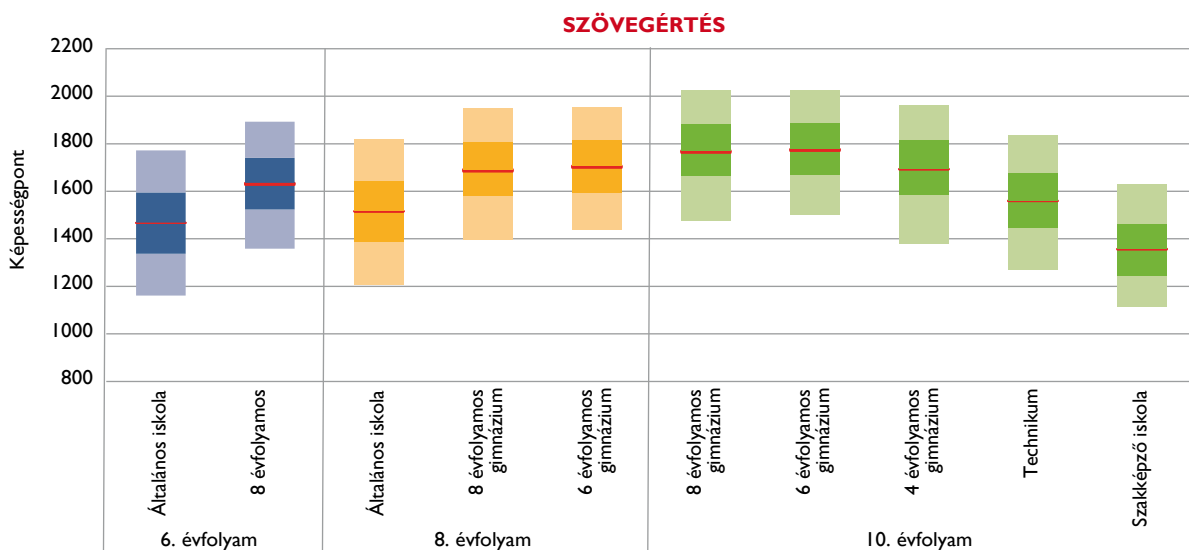
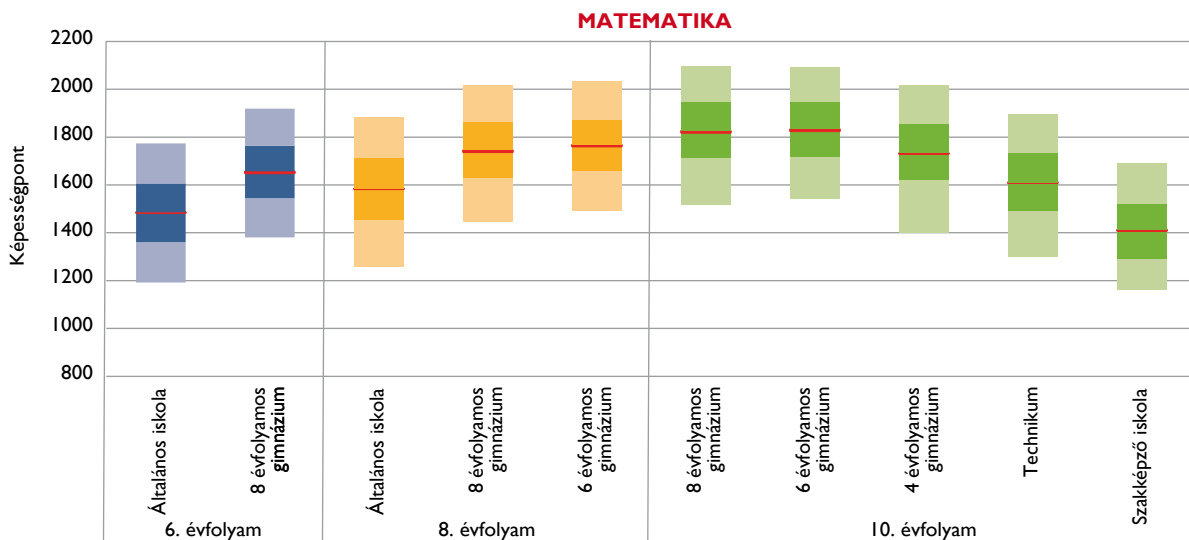
7. ábra: Az egyes településtípusokon tanuló diákok képessémgosztlása

Az egyes településtípusokon elért eredmények különbsége elsősorban az ott tanuló diákok szociokulturális háttere közötti különbségekkel magyarázható.

8. ábra: Az egyes képzési formákban tanulók képessémgeloszlása

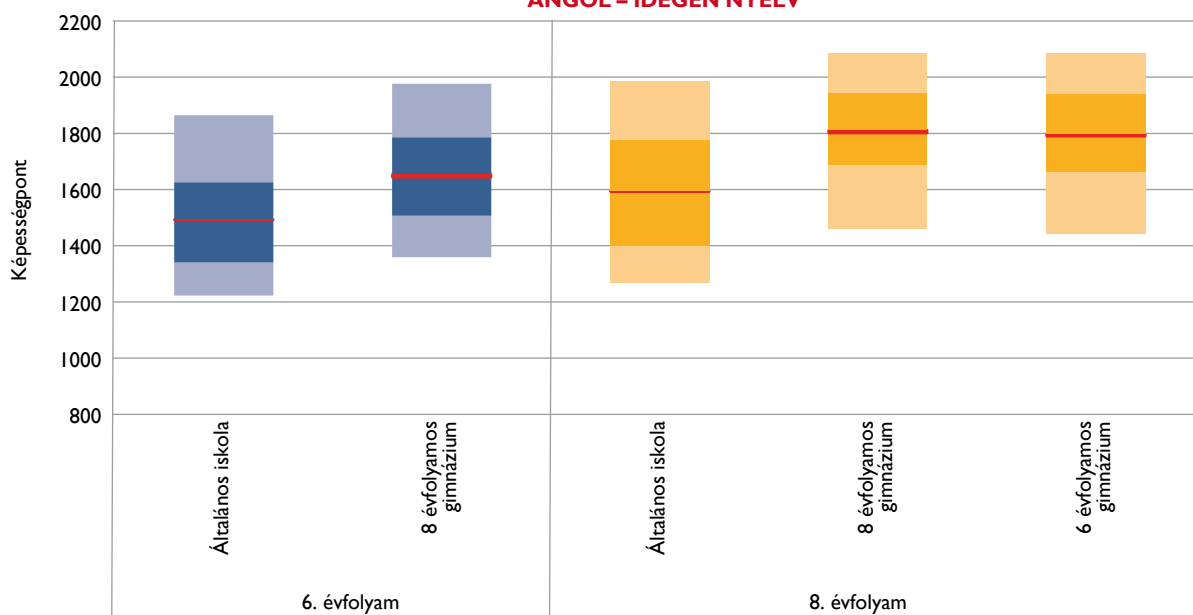

A populáció középső 90%-át tartalmazó intervallum

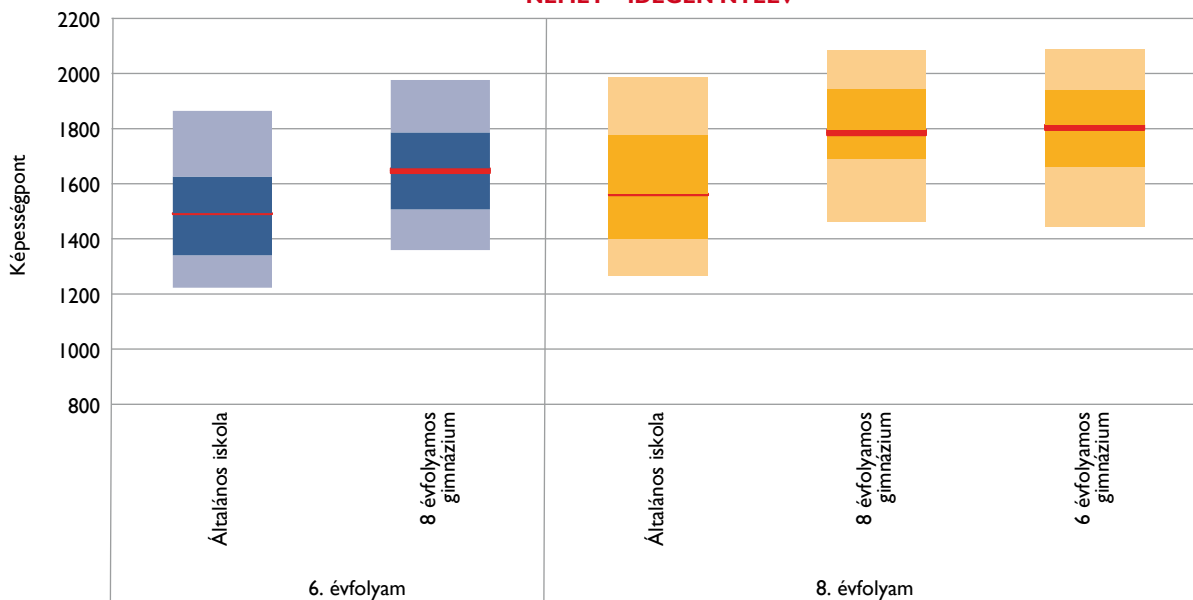
 A populáció középső 50%-át tartalmazó intervallum

 Az átlag körüli 95%-os konfidencia-intervallum

ANGOL – IDEGEN NYELV

NÉMET – IDEGEN NYELV

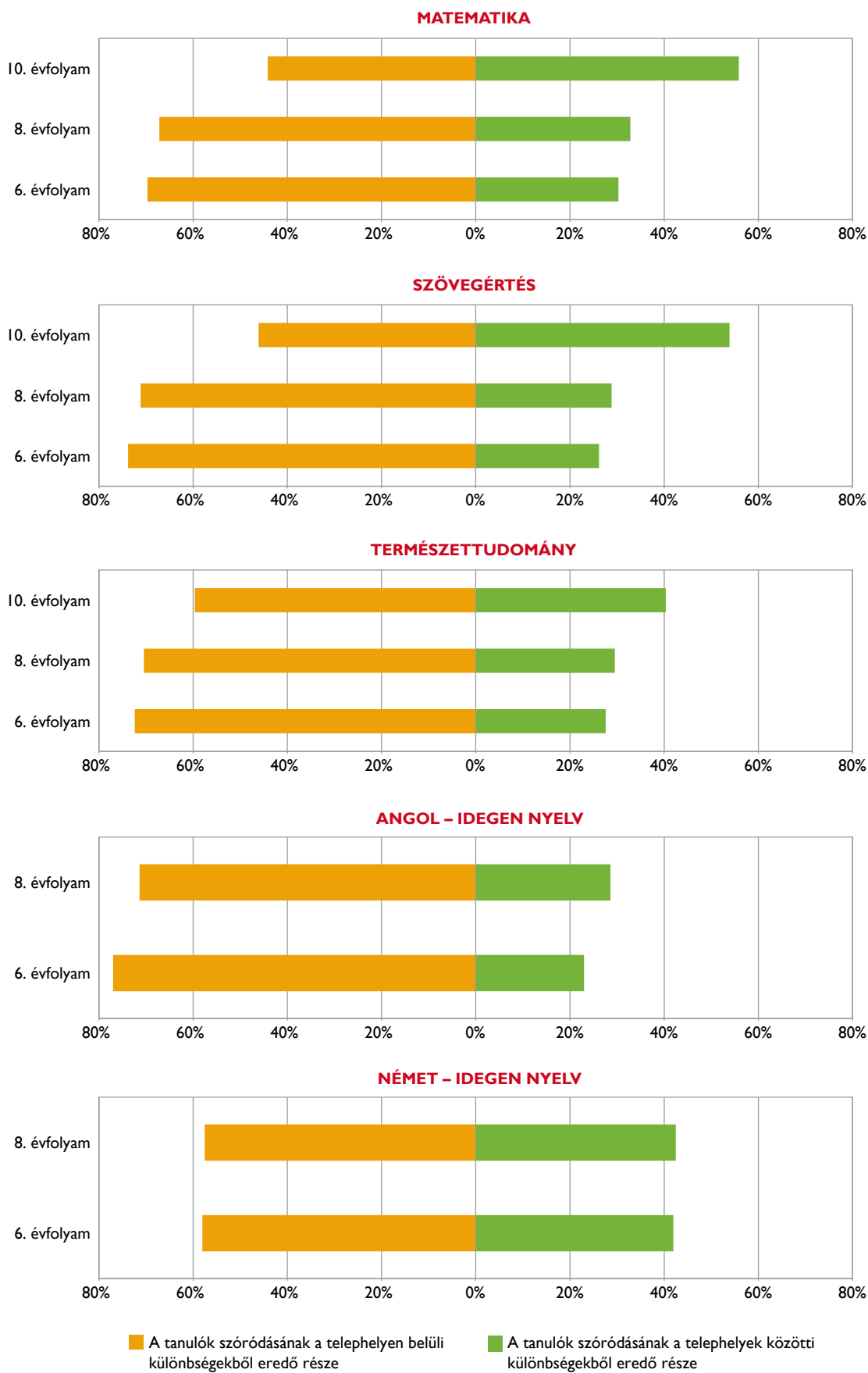
A populáció középső 90%-át tartalmazó intervallum

 A populáció középső 50%-át tartalmazó intervallum

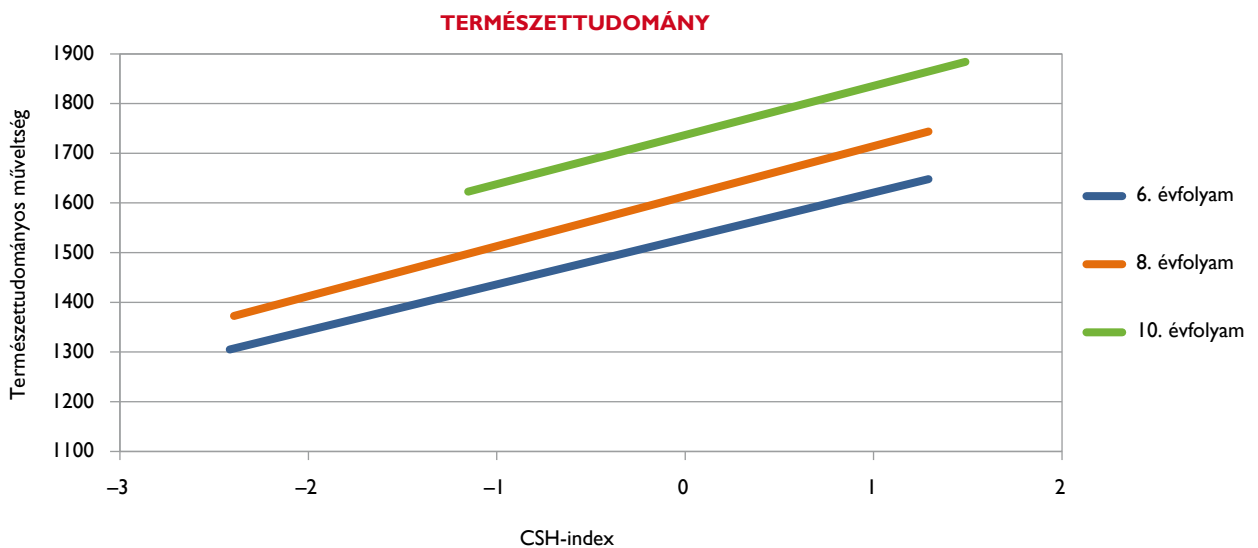
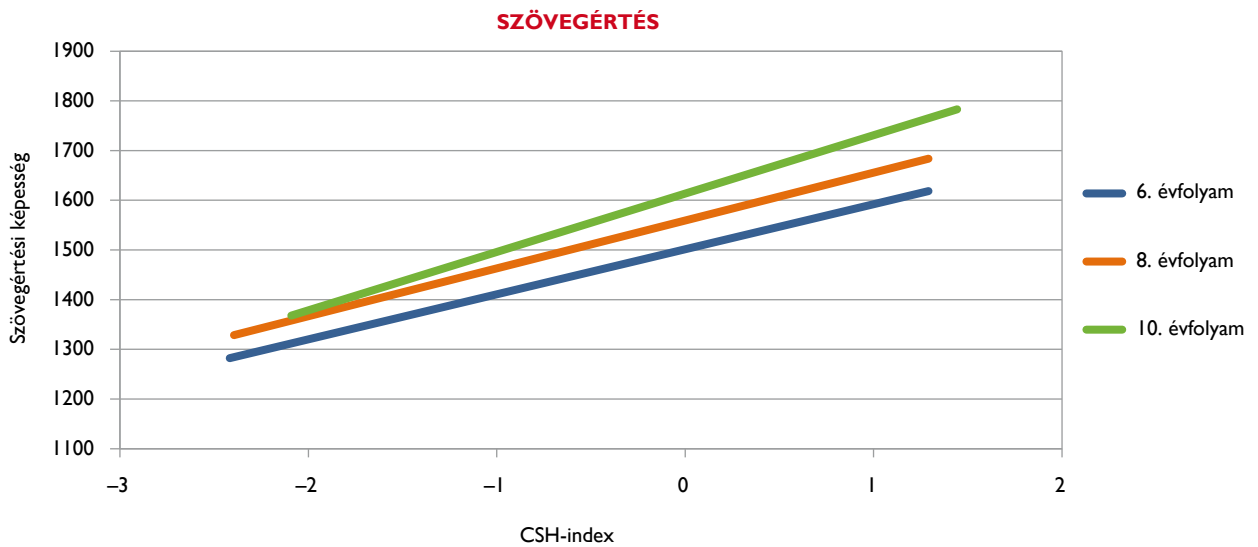
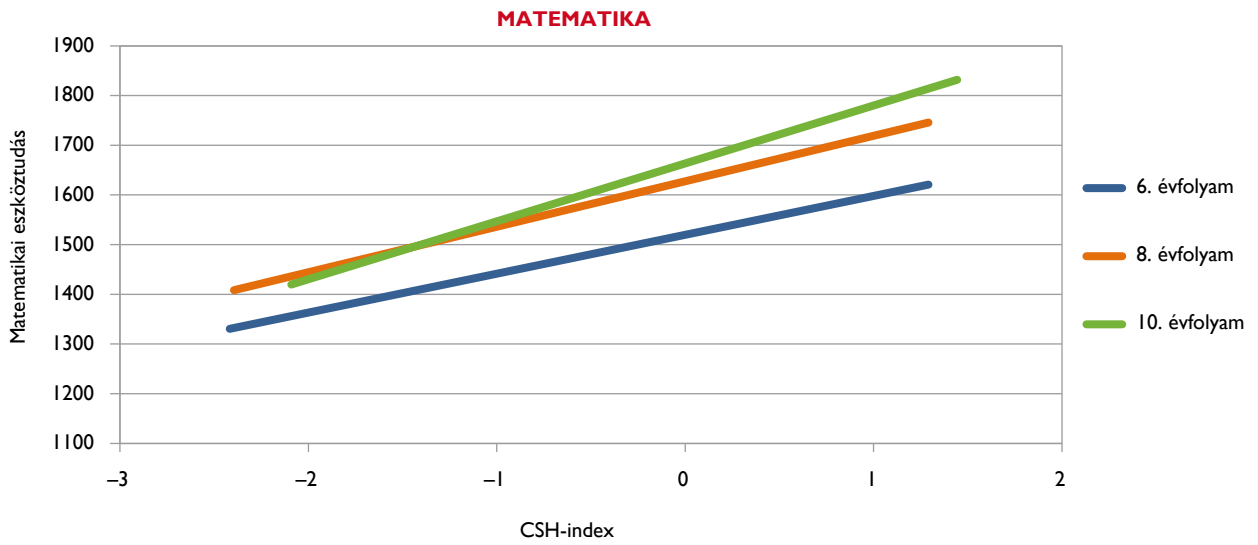
Az átlag körüli 95%-os konfidencia-intervallum

Az egyes képzési típusok eredményeinek különbsége elsősorban az ott tanuló diákok összetételével, a középfokú beiskolázás kiválasztási mechanizmusával magyarázható. Pl. a szakközépiskolások eredményei nem azért alacsonyabbak, mert ők szakközépiskolába járnak, hanem azért járnak szakközépiskolába, mert eredményeik alacsonyabbak.

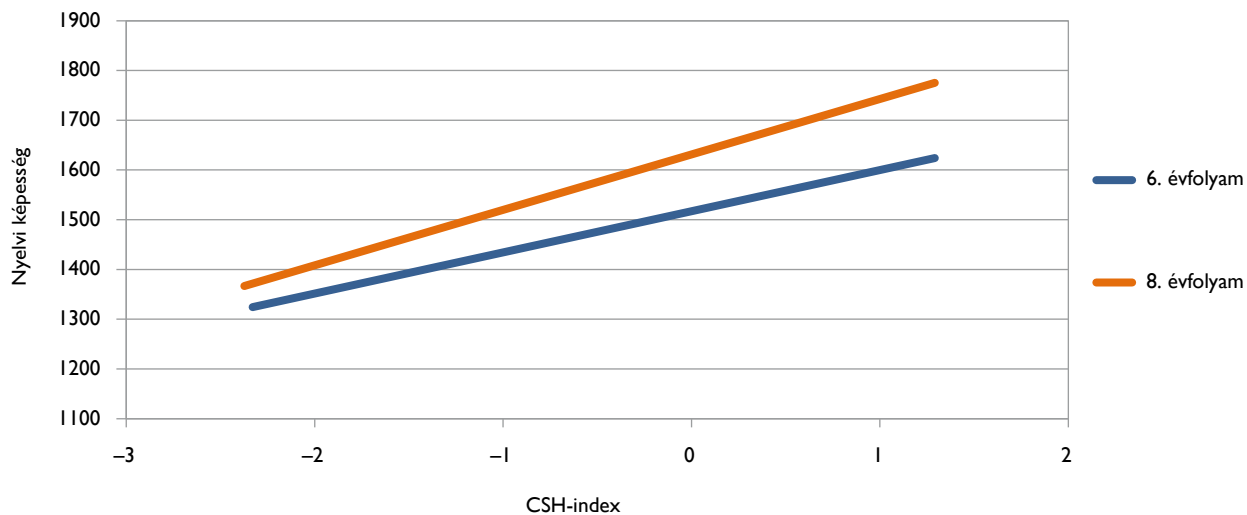
10. ábra: Feladatellátási helyen belüli és feladatellátási helyek közötti különbségek

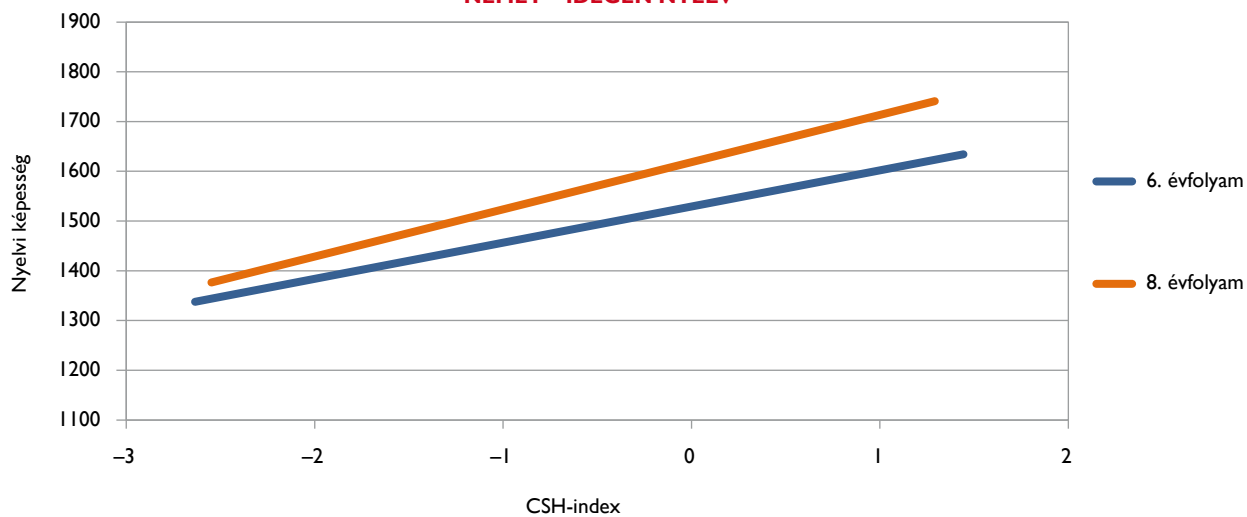
23. ábra: A családihátér-index és a teljesítmény közötti összefüggés országosan

ANGOL - IDEGEN NYELV

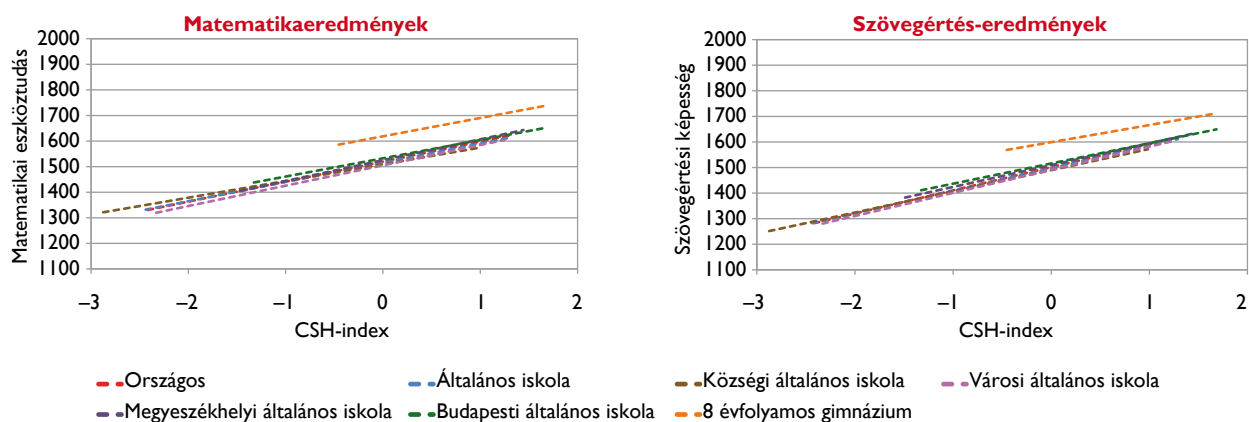

NÉMET - IDEGEN NYELV

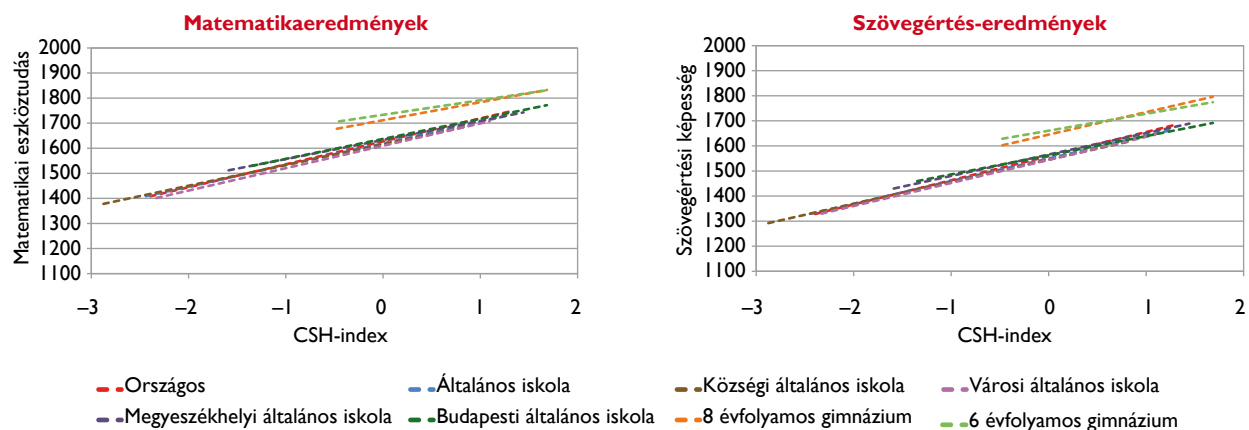

24. ábra: A családihátér-index és a teljesítmény közötti összefüggés településtípusonként, illetve képzési formák szerint

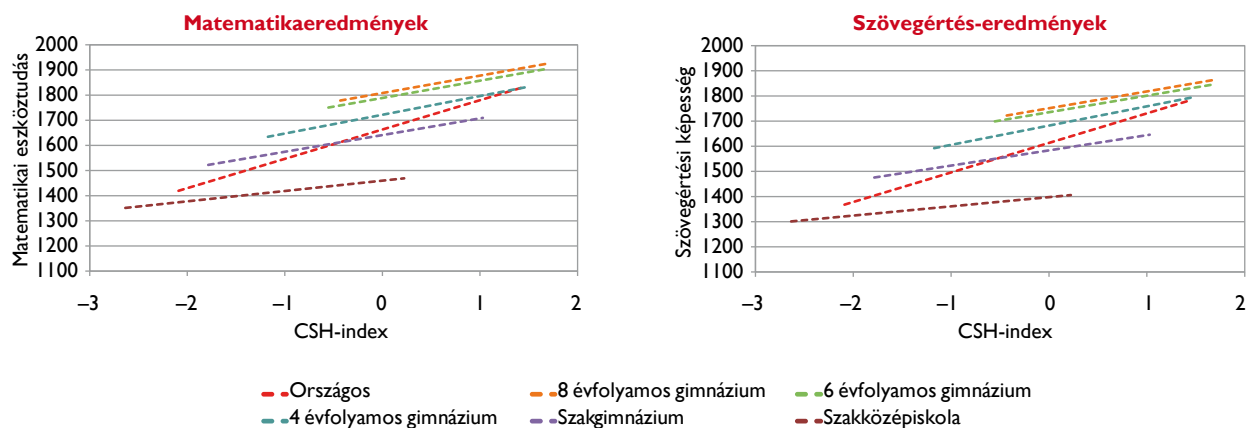
6. ÉVFOLYAM

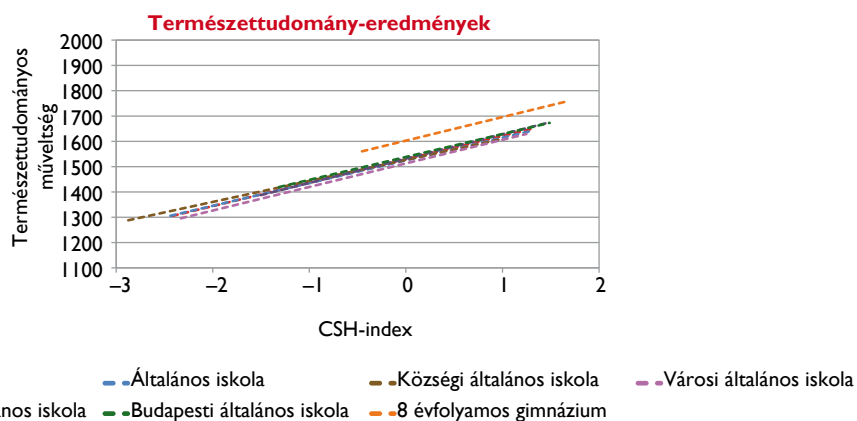
8. ÉVFOLYAM

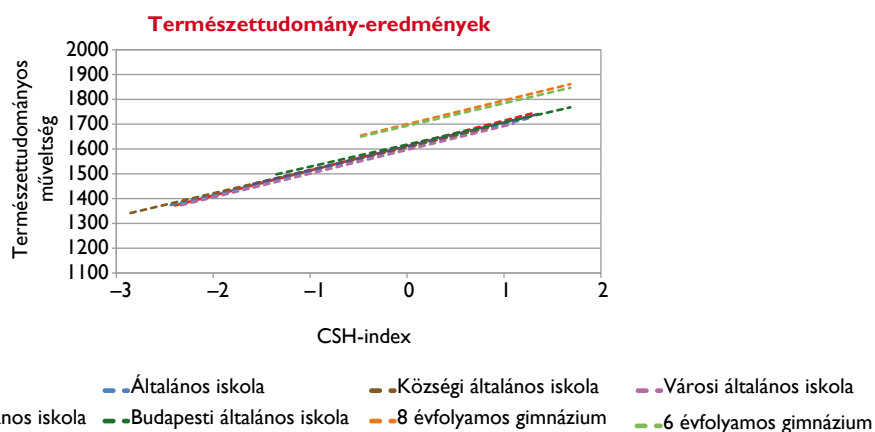
10. ÉVFOLYAM

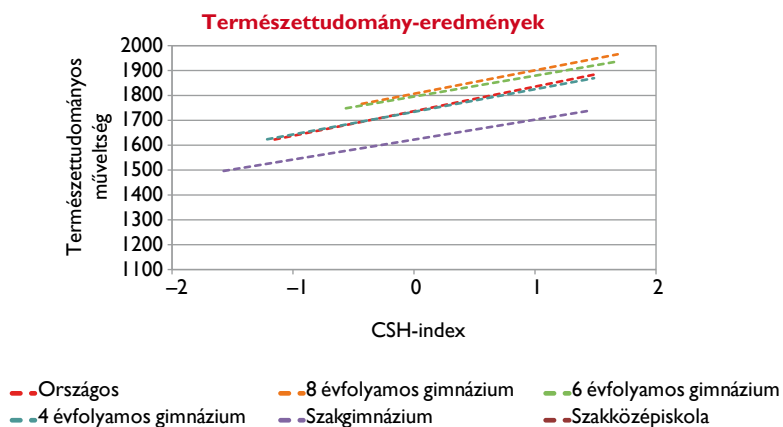
6. ÉVFOLYAM

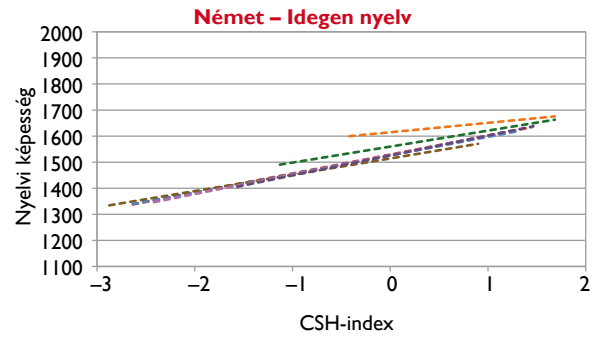
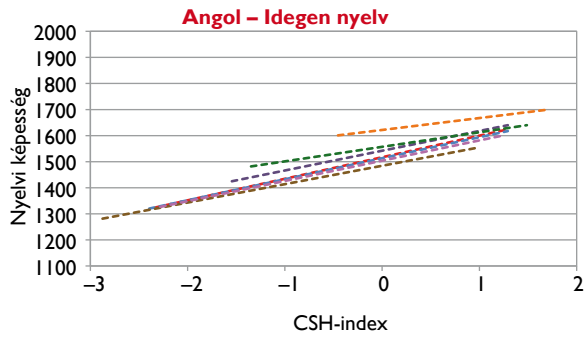
8. ÉVFOLYAM

10. ÉVFOLYAM

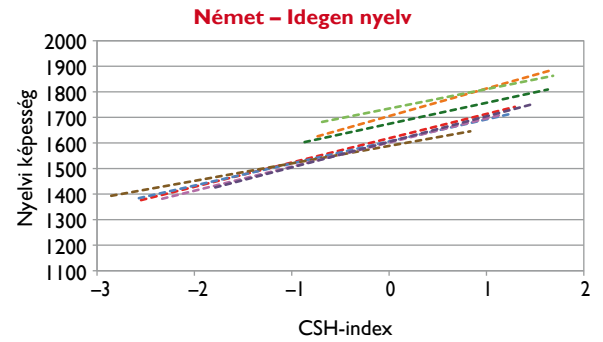
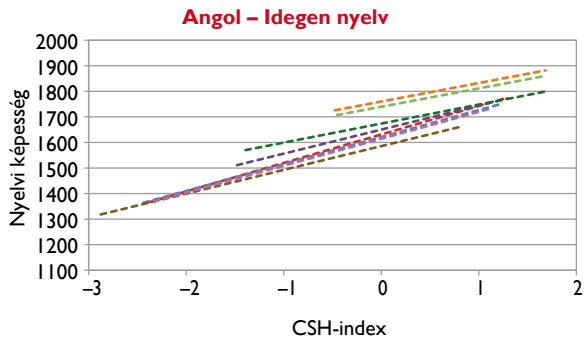

6. ÉVFOLYAM

- Országos
- Általános iskola
- Községi általános iskola
- Városi általános iskola
- Megyeszékhelyi általános iskola
- Budapesti általános iskola
- 8 évfolyamos gimnázium

8. ÉVFOLYAM

- Országos
- Általános iskola
- Községi általános iskola
- Városi általános iskola
- Megyeszékhelyi általános iskola
- Budapesti általános iskola
- 8 évfolyamos gimnázium
- 6 évfolyamos gimnázium